

В. ПОЛОВИНЧУК

ДРУГИЙ
ПОЩІЛУНОК
„КОБРИ„

РОМАН

Книга друга

ВІННИЦЯ - 2018



Половинчук В.П. ДРУГИЙ ПОЦІЛУНОК „КОБРИ”.

Роман. Книга друга. Вінниця: - 2018. – 94с.

Про кохання та складне сьогодення молоді в сучасній Україні у черговому творі академіка В.П. Половинчука.

***Збіг з реальними подіями випадковий.
Усі персонажі вигадані.***

В кінці березня у районній лікарні Юля народила хлопчика. Пологи пройшли з невеликими ускладненнями, та уже через тиждень щасливий Антін привіз дружину з дитям додому. Надворі снігу не було, але ночами ще тримались морози. Вдень сонце добре пригрівало й заставляло зиму поступово відступати. На бузку уже прокльовувались бруньки. Зграї ворон весело кружляли в небі, каркали та вітали прихід довгожданої весни. Дитину від зупинки маршрутки, обережніше від мільйонної дорожності, ніс Антін. Він аж спітнів від незвичної напруги. Біля воріт собачка Миня з писком стрибала Юлі мало не на груди. Підійшла коза й лизнула руку. Юля погладила її по голові. Об ноги терлась кицька. Горобці, оглядаючись на всі боки, клювали насипане курям зерно. Та цього разу їх ніхто не проганяв. Навіть постійний ворог кицька не звернула на них уваги. В хаті було прибрано, тепло, по домашньому затишно. Ласкаві сонячні промені заглядали до вікон й вітали повноцінну родину. Антін після великого тижневого хвилювання трохи заспокоївся, встиг навіть купити дитяче ліжечко з матрацом та ковдрою.

Юля погріла на газовому конвекторі руки, погодувала дитину грудьми й поклала спати.

- Ти тут голодний без мене? - запитала турботливо. - Зараз щось приготую. Хочу смаженої на салі яєчні. Кури несуться?

- І кури несуться, й коза дає молоко, - поцілував Антін дружину. - Я тобі привозив до лікарні. Звичайно, бринзи робити не вмію та козу доїти навчився. Як ти себе почуваєш? Адже не все було добре. А яєчню сам приготую. Ти посидь, чи може приляжеш?

- Лікарка сказала поберегтися, - присіла Юля до столу. - Ніби все загоїлось та внизу живота тяжкість ще відчувається. Потрібно нагріти води, дитину покупати, самій помитись. Ми за турботами ще сина й не назвали. Ти думав над іменем?

- Знаєш, мені дуже подобається Богдан. Так звали прославленого гетьмана Богдана Хмельницького. Хочу, щоб і наш син колись прославився. Адже від імені дуже залежить доля людини. Якщо ти не проти, то можемо так назвати.

- Я думала запропонувати Юрієм, як звали мого батька. Та за традицією синові-первістку ім'я дає чоловік. Хай буде Богдан. Наступна біде донечка і я сама виберу гарне ім'я.

У дверях клацнула клямка. До хати, як завжди без стуку, завітав сусід дядько Микита. Небритий, у кирзових чоботях, кашкет зсунутий трохи набік, в зубах незапалена цигарка.

- Ми з Варкою вас щиро вітаємо з первістком! Слава Богу – все пройшло добре. Потрібно відзначити родини.

- Звичайно, дядьку, відзначимо, - це Юля. - Покличемо вас з тіткою, бабу Параску, фельдшерку, яка про мене весь час турбувалась. Щось гарне приготую.

- Потім приготуєш, - сів до столу сусід. - А зараз налий мені чарку. Я ж вас перший привітав.

Після того, як нарколог закодував Антона, Юля алкогольних напоїв у хаті не тримала. Та згадала, що в пляшечці з-під «Пумпану», яким колись лікувалась бабуня, було трохи спирту. Вона попросила Антона принести з криниці води й поставити гріти. Потім налила в чарку спирту, розбавила водою, подала дядькові Микиті.

- За вашого первістка! – перекинув чарку сусід. – Щоб був

здоровий! – Витер Микита губи рукавом й пішов до дверей. – Закусувати не буду. Я вже поснідав.

- То завтра увечері приходьте, - запросила Юля. – Відзначимо разом народження сина.

Антін нарізав сала, почав на газовій плиті смажити яечню.

- Ти завтра йдеш на роботу? - запитала Юля. - Що там на РЕСі нового? Місяць не працювала. Уже тягне туди. Та років два прийдеться сидіти вдома з дитиною. Заяву на відпустку я уже написала. Потім здамо в дитячий садочок. Потрібно зареєструвати сина в сільській раді, виписати свідоцтво про народження.

- Ти не ходи, адже на родини будеш щось готувати. Дядька Микиту з тіткою Варкою ти запросила. До баби Параски та фельдшерки піду пізніше. Сільська рада в суботу працює до обіду. Я сам сходжу й зареєструю.

А в РЕСі особливих новин немає. На твоє місце уже взяли якусь молоду жіночку. Головбух Анастасія Петрівна весь час питає за тебе, турбується, передавала вітання з первістком. Я хлопцям поставив дві пляшки, купив закуски. В бухгалтерію заніс торт. Може Анастасію Петрівну запросити на родини? Ви дружно працювали.

- Я їй зателефоную й запрошу. Вона не тільки навчила мене бухгалтерській справі, а й запропонувала самим обробляти пай землі. Як виглядає наша озимина?

- Був на полі пару тижнів тому. Гарно перезимувала. Підсіювати не потрібно. Ось стане сухіше й підживимо мінеральними добривами. Разом закриється й волога. Так буде правильно за агротехнологією. Весь час сиджу в Інтернеті, перечитую та вивчаю досвід агрономії. Знаєш, там все розписано до дрібниць. Навіть при якій висоті пшениці та температурі повітря потрібно весною робити перше підживлення. Давай снідати. Яечня мало не згоріла. Я наріжу ковбаси. Є твердий сир. Купив вчора свіжого.

- Скучила за домашньої їжею! Швиденько поїмо,, а то дитина може прокинутись. Хлопчик ніби спокійний, схожий на тебе. Дозволяв у пологовому мені відпочити.

- Лягай, поспи. Я посиджу біля ліжечка. До вечора термінової роботи немає. Вся живність нагодована, напоєна.

- Якщо маля прокинеться, мене зразу розбуди. Потрібно вже

годувати та пеленати. Мокрий лежати не стане.

«Не гадав, що буду таким щасливим, коли народиться хлопчик, - з великим внутрішнім натхненням та невимовною гордістю розглядав маленьке обличчя сина Антін. - Звичайно, дівчинка теж тішила б. Та хлопець – це продовжувач роду. У нього теж колись народиться син. Наш рід житиме у віках! Юля сказала, що на мене схожий. Необхідно добре розглянути себе у дзеркалі та побачити на обличчі загальні з сином риси. Ніби волосся мого кольору й носик такої ж форми. Скільки зусиль прийдеться прикласти, щоб виховати з нього гарну людину. Колись моя бабуня казала, що дитину починають виховувати тоді, коли вона ще спить поперек постелі. Тобто, з перших місяців життя. Та зараз саме головне, щоб був здоровий, не хворів. Купимо йому коляску. Будемо вивозити надвір й дитина дихатиме свіжим повітрям. А чим годувати? У Юлі в грудях молока ніби хватає. Їй необхідне якісне харчування. Нам постійно затримують зарплатню. На дитину держава платить якісь кошти. Буду реєструвати Богдана й про все розпитаю. Подумати, як самому додатково заробити. До жнив ще далеко. Та чи буде прибуток з нашої землі у перший рік. В борг купили насіння, набрали пального, мінеральних добрив. За десять дисків першого альбому моїх пісень я заробив п'ятсот гривень. Це зовсім мало. Розійшлись протягом тижня. Можна було записати хоча б штук сто дисків, а то й більше. Рознести по магазинах обласного центру. Можливо, зробити якийсь рекламний плакат. Та на все потрібні кошти. Я ж електрик. Можна запропонувати у нашому та в навколишніх селах свої послуги. Попробую підключити дядька Микиту. Він знає тут усіх й допоможе знайти замовлення».

Від думок відірвав тихий плач дитини. Антін повернув сина на бік й той замовк. Та Юля уже прокинулася, підійшла до ліжечка.

- Поки спить, не чіпатиму. Почну щось готувати до родин.

- Юлю, нам коляску необхідно купити, щоб дитину вивозити надвір. Грошей на це десь біля тисячі гривень є. Але без додаткового заробітку не обійтись. Зарплатню знову на РЕСі затримують. Я подумав, чи не зайнятись мені в селі мілким ремонтом електротехніки, проводки?

- Ти що, підеш по хатах пропонувати свої послуги? Людей

зовсім не знаєш, знайомий лише з сусідами.

- Попрошу дядька Микиту. Частина заробітку даватиму йому.
- Лише прошу: не розраховуйся з ним пляшкою. Я за тебе дуже хвилююсь. У лікарні жіночка розповідала, що чоловік декілька років тримався, не випивав, а тепер раптом знову почав. Тебе ж закодували. Нарколог сказав, що випиті навіть сто грамів горілки можуть призвести до смерті. Ми обоє з тобою підписали його попередження.

- Тепер у нас син! – запевнив Антін. - Для нього будемо жити. Про горілку давно забув. На дні народження хлопці у РЕСі виставляються. Всі знають, що я гратиму їм на гітарі нові пісні та не випиваю. Лише компот, чи каву. Тарас пішов добровольцем воювати на Схід, - постарався змінити неприємну для нього тему розмови Антін. - Я й не знав, що він пристав до «Правого сектору». А Миколу викликали до військкомату. Ніби буде часткова мобілізація.

- Тобі ж немає ще двадцяти семи років. Можуть теж призвати воювати? Чи електрики РЕСу мають звільнення від призову?

- Не знаю. Раніше й розмови про це ніколи не було. Та зараз на Донбасі йде війна, все може бути.

- У нас мала дитина. Я не працюю. На це повинні звернути увагу. Ти порадься з майстром Віктором Івановичем. Він може щось підказати. Та й залишатись без електриків РЕС не буде.

Дядько Микита погодився допомагати Антону знаходити замовлення на ремонти, які хлопець виконував вечорами та у вихідні. Місяців два все йшло добре. Селяни розуміли скрутне становище молодій родині. Хто розраховувався грішми, хто - куркою, чи гускою. Та одного вечора до хати зайшов молодик з чорною борідкою у гарній короткій шкіряній куртці із застібкою-блискавкою. Він ввічливо привітався, попросив Антона вийти на декілька хвилин надвір. Небо було вкрите хмарами. Холодний північний вітер віщував зміну погоди. Почав накрапати мілкий дощ.

- Заробляєш у селі електриком? – без зайвих розмов почав незнайомиць. – І як заробітки?

- Та які особливі заробітки? – почув у голосі молодика щось неладне хлопець. – Люди бідні. Замовлення раз на тиждень.

- Я від Панька. Знаєш такого?

- Перший раз чую.
- Тепер знатимеш. Він самий старший у районі. Раз на місяць приїжджатиму до тебе за даниною. Тисячу гривень щомісячно.

- Побійтесь Бога, я стільки не заробляю! – мало не вигукнув дуже схвильований Антін.

- Мусиш заробляти! - грізно молодик. – Інакше матимеш справу з самим Паньком. А у нього розмова коротка. Думаю – ми домовились, - дружньо похлопав Антона по плечі бородатий. – І нікому жодного слова. Будь здоров, електрик, та не кашляй.

- Чого приходив цей чоловік? – спокійно запитала Юля. Вона уже звикла, що до Антона звертаються замовники на ремонтні роботи. – Він не з нашого села. Я його не знаю.

- Це з сусідньої Петрівки, - не хотів хвилювати дружину й не дивився їй у вічі Антін. – Замовив зробити проводку у новій хаті.

«Віддати тисячу кожного місяця! – крутилось у голові хлопця. – Це більше половини мого підробітку. Що ж тоді нам залишиться? Я й так вечорами та вихідними весь час зайнятий. Юлі майже нічого не допомагаю. Вона розуміє: я стараюсь для сім'ї, тому не заперечує. Але схудла, ночами не досипає. Тепер буду більше шукати замовлень. Прийдеться їздити по навколишніх селах. Розпитаю у хлопців за цього Панька. Може хтось його знає. Часом чи не лякають мене ним?»

Напарник Микола сказав, що іноді в райцентрі говорять про якогось Панька. Що ніби той займається рекетом. Але певного нічого розповісти не міг. Ігор уважно подивився у вічі Антону, відвів погляд і відповів: «Вперше про такого чую». Та краще б Антін розпитувань не проводив. Адже йому сказали: нікому жодного слова.

Через декілька днів увечері до Антона завітав той самий молодик від Панька. Навіть не привітався, похмуро запропонував поговорити надворі. Антін поклав до кишені тисячу гривень, за якою, на його думку, приїхали. Була ясна погода. Небо вкрите блискучими зорями. Почав сходити півмісяць. Антін почував себе спокійно. За воротами стояв джип. З машини вийшли двоє кремезних хлопів, без слів взяли хлопця під руки, посадили до машини й мовчки поехали недалеко за село під ліс.

- Хлопці, куди їдемо? - здивувався Антін.

- Зараз узнаєш, - спокійно зупинив машину молодик. - Я тобі сказав нікому про Панька не говорити?

- Я ж нікому.

- А хлопцям на РЕСі?

- Просто запитав, чи такого не знають. Більше нічого.

- Запам'ятаєш цей вечір надовго, якщо виживеш!

Антон витягли з машини й почали мовчки бити спочатку кулаками, а коли він упав – з усіх боків ногами. Хлопець лише притис коліна до живота, охопив руками голову, щоб не пошкодили, та тихо стогнав. Це його й врятувало. Якби відповідав на удари, побили б значно сильніше. Нарешті всі троє зупинились, важко дихаючи.

- Тепер платитимеш дві тисячі! – почув наостанок грізне. – Комуś скажеш - не залишимо живим. Син ростиме сиротою. - Молодики сіли до машини й поїхали, залишивши Антона на землі.

Боліло все тіло, особливо сильно ноги, ребра та спина. У скронях гупало. Він не міг нормально дихати. Ніс заклало. Хотів його витерти, рукою ледве дотягнувся й зрозумів: тече кров.

«Що робити? - через деякий час у голові прояснилось, він намагався встати, але від сильного болю в ребрах не зміг навіть руками впертись об землю. Ноги теж відмовлялися слухатись. - Чи не поламані часом ребра? Та потрібно якось добиратись додому. Полежу ще трохи, може стане легше. Навіщо я розпитував про цього Панька? Адже повинен був здогадатись, що не лише до мене приходять його люди. Краще б я порадився з Юлею. Що тепер їй скажу? Вона може комуś проговоритись. Тоді – смерть! Дійсно осиротять сина. Такі люди словами на вітер не кидаються. І платити дві тисячі щомісяця прийдеться. Я уже думав взятись за ремонт телевізорів. Тепер нікуди діватись. Поступово освою й цю техніку. Часу на заняття музикою зовсім не залишиться. Адже планував записати другий диск пісень. Чи працюватимуть ще пальці, щоб грати на гітарі? Та про що я зараз думаю? Не можу навіть повернутись на інший бік. Як піднятись? Якогось куща, чи дерева поблизу немає, щоб за нього схопитись. Чи зможу доповзти метрів п'ятдесят до лісу? Он у місячному світлі видно високі дерева».

Антін полежав з добру годину. Нарешті, терплячи біль, з великим зусиллям став на коліна, потім одну ногу виставив вперед, ле-

дві підвівся. Голова закрутилась, біль пронизував все тіло, він мало не впав, але встояв. Зробив перший короткий крок. Відпочиваючи майже після кожного кроку, підійшов до дерева на узліссі, прихилився до нього, ледве підняв руки, обняв. Це була сосна, відчував запах живиці. Він колись вичитав у одній книжці, що таким чином можна набратись сили. Дерево - жива істота, може допомогти. Постояв деякий час, притиснувшись до сосни. Голова перестала крутитись, стало легше дихати, біль трохи відступив. Антін опустив руки, повернувся й повільно пішов дорогою до села. Він ледве переставляв ноги. Та розумів: має обов'язково дійти до своєї хати. Біля першого ж паркану схопився за штахетини. У дворі загавкала собака. Трохи відпочив. Потім, минувши ще декілька будинків, знову відпочив біля паркану. Поряд була лавочка, але не сів. Боявся, що потім буде важко стати на ноги. Он і вікна світяться у будинку, де його чекають Юля з сином. На подвір'ї собачка Миня ніби відчувала, що з Антоном щось не так. Підбігла, лизнула йому руку й відійшла. Переступивши поріг до кухні, хлопець опустився на підлогу.

- Ти де так довго був? – запитала Юля, яка стояла біля дитячого ліжечка спиною до дверей. Не почувши відповіді, вона повернула голову, побачила чоловіка на підлозі, підбігла до нього й тихо заплакала, боячись перелякати дитину:

- Що з тобою? Лице все у крові. Хто так побив?

Антін не відповів. Юля схопила чоловіка під руки, потягла до канапи. Та підняти на канапу не змогла. Антін втратив пам'ять. Юля повернула його на бік, швиденько постелила на підлогу ковдру, положила на неї хлопця. Потім водою промила Антону лице. Коли чоловік відкрив очі, дала йому напитись.

- Ти можеш сказати, що сталося? Що у тебе болить?

Та Антін мовчав, потім знову закрив очі. Дихав він спокійно, не стогнав, не марив, ніби спав. Голова була холодна.

«Якщо сам прийшов до хати, то переломів ніг не повинно бути, - промайнуло у голові жінки, яка не могла заспокоїтись. - Під руки брала, не скрикнув, лише скривився. Температура ніби нормальна. До фельдшерки йти – надворі давно ніч. Посиджу біля нього, поспостерігаю. Та хто міг його так сильно побити? Адже Антін спокійний, ні з ким ніколи навіть не сварився. Той молодик, що зайшов

увечері? Він вдруге приходить. Антін сказав тоді: з Петрівки. Ніби там потрібно було зробити електричну проводку у новій хаті. Коли чоловікові стане краще, запитаю про молодика. Може прийдеться піти до Петрівки».

Юля просиділа біля Антона всю ніч, іноді відриваючись до дитини. Лише під ранок чоловік попросив пити.

- Ти скажеш нарешті, хто тебе побив?

- Ніхто не бив, - ледве вимовив Антін. – Побачив, що на сусідній вулиці на стовпі іскрять провідники. Без світла могло залишитись все село. Швиденько побіг туди, піднявся на стовп. Коли полагодив та хотів спуститись вниз, не втримався й впав на землю. Ледве дійшов до хати.

- І ніхто тобі не допоміг? Було ж ще не дуже пізно.

- У нас люди лягають спати разом з курми, чи біля телевізорів. Нікого й не бачив.

- Що у тебе болить? Піду покличу фельдшерку.

- Не потрібно нікого кликати. Уже значно легше. Полежу трохи – все пройде. Не хвилюйся, мила, а то молоко в грудях пропаде.

Так Антін нічого дружині про Панька ніколи й не розповів. Ребра поболіли декілька тижнів й перестали. Антін же почав ремонтувати телевізори, поступово розібравшись за допомогою Інтернету у цій складній техніці. І хоч приходив вечорами додому пізно, працював практично без вихідних та заробітки його значно зросли. Молодик з борідкою раз на місяць із зухвалою усмішкою без зайвих слів приїжджав за даниною.

Якось Юлі зателефонувала подруга Тетяна.

- Ніяк не можу вирватись, щоб тебе привітати з первістком.

Тут за цей час таке сталось, що по телефону не розповісти. Буду в суботу зранку. Привезу набір дитячої білизни та упаковку памперсів. Може ще щось купити? Ти не соромся, кажи.

- У нас все є. Недавно купили гарну коляску. Тепер дитина спить надворі. Можеш взяти буханку чорного круглого хліба та батон. А то до нас поки привезуть, то він уже черствий. Чогось голос у тебе зовсім невеселий.

- Не до радощів. Та все поступово повинно налагодитись. В суботу розповім. Іграшок якихось купити, сосок, пустушку?

- На ліжечко й коляску іграшки прив'язали. Він ще руками їх не тримає. Соски і пустушки є. Не траться.

Раніше завжди рум'яна й з гарним настроєм, тепер засмучена, змарніла Тетяна, ледь переступивши поріг, сіла на стілець, схилила голову й тихо заплакала.

- Ти чого? – поцілувала її Юля. - По дорозі щось сталось?

- Григорій сидить у в'язниці.

- Як у в'язниці? За що? – схопила Тетяну за руки подруга. – Ти знімай куртку та розповідай. Я щось приготую на стіл.

- Він мені ніколи не говорив про свої справи, - витираючи сльози, почала тихо Тетяна. – На декілька днів, максимум на тижень-два поїде у відрядження сам, чи з товаришем й повертається майже завжди задоволений. Такий у нього бізнес. А це майже місяць не з'являвся. Тут приходить до мене слідчий з СБУ та починає про нього розпитувати. Я кажу: про справи чоловіка нічого сказати не можу, часто їздить у відрядження по Україні. Зараз бізнесом ніхто не хвалиться. Бояться собі наврочити. Слідчий запитав, чи є у чоловіка якісь прилади, брошури, папери. Нічого такого у Григорія не було. Потім тричі викликали до СБУ на допити. Я лише повторила те, про що говорила раніше. Нарешті повідомили, що за антиукраїнську діяльність справу Григорія передаватимуть до суду. Потрібно наймати адвоката. Мені порадили одного відомого. Запросив адвокат дорого, та я заплатила. Той уважно вивчив докази слідства й запевнив, що робити відео на мітингах, для чого Григорій наймав людей, це не злочин. Доказів, що Григорій залучав когось до антиукраїнської діяльності, у слідства немає. Просто, мов, він хотів продавати ці відео телевізійним компаніям і писати книгу з великою кількістю ілюстрацій про сучасні події. Уже відбувся суд першої інстанції. Я була на ньому присутня. Адвокат дуже вдало провів захист. Суддя постановив: направити справу на повторне розслідування. Прямі докази вини Григорія у справі практично відсутні. Є якісь побічні та просто надумані слідчим. Адвокат впевнений: повторний суд виправдає Григорія. Скільки слідчий буде ще розбиратись в усьому – невідомо. Двічі була на побаченні з Григорієм. Він, як завжди, енергійний, веселий. Каже: це якесь непорозуміння.

Лише просить приносити цигарки та кофе. Але ж я дуже хвилююся, ночами майже не сплю.

- Адвокат докаже невинність Григорія, - заспокоювала Юля подругу. - Ти ж знаєш з історії, сотні тисяч людей в Радянському Союзі ні за що були засуджені до смерті. От й попав Григорій у руки такого колишнього КДБіста. Скільки тому слідчому років?

- Та за п'ятдесят, не менше. Зовсім лисий.

- Точно служив ще в КДБ! Виссав наявність злочину з пальця. Нам історик у школі розповідав про їх методи ведення слідства. Сідай до столу. Поки Богданчик спить, спокійно пообідаємо.

- А де Антін? Сьогодні ж субота.

- Пішов недавно до когось на другий куток ремонтувати телевізор. Їм затримують зарплатню. Підробляє.

- Як у вас з ним?

- Все добре. Ти ж знаєш: озимину восени посіяли, уже підкормили. Дощі пройшли. Поки що по горло у кредитах. Будемо чекати на врожай. Тоді й повертатимемо в основному зерном.

- Я про інше. Як до тебе відноситься? Не остигло кохання?

- Любов – це коли приємно просипатись разом. Нам приємно. Йде на роботу – мене цілує. Все надворі виконує сам. Навіть відро води не дає принести. Навчився доїти козу. Вона його підпускає. Хоче освоїти приготування бринзи з козячого молока.

- Ти й бринзу робиш? Така хазяйка! Це ж досить складно. Смачна виходить?

- Он на столі попробуй. Свіжа, лише вчора й зробила. Бабуня навчила. Вона й зараз приходиться до мене у вісні. Перед пологами сказала, щоб дитині нічого не купували, не давали імені. Якщо народиться хлопчик, то чоловікові не перечити. Хай він вибирає ім'я. Антін й вибрав – Богдан.

- А бринза твоя смачніша від магазинної. Забула, я ж привезла шинки, копченого оселедця, бананів. Ось наріж.

- Дякую за все. Та оселедця мені не можна. Годую ж грудьми. Боюсь, щоб малому не зашкодило.

- Я чомусь не подумала. Нічого, ми з Антоном поласуємо. Від обіду їх відірвав плач малюка.

- Буду годувати, - взяла дитину на руки Юля. - Приходиться

давати з обох грудей. Уже з однієї йому не хватає. Фельдшерка сказала, що вагу набирає нормально. Підгодовувати поки не буду. Хай довше росте на моєму молоці.

- Дай мені потримати, - попросила подруга, коли Юля закінчила годувати. - Я ж його ще не бачила. Ніби трохи схожий на батька. Знаєш, Григорій все просить зачекати з дитиною, хоч я й хотіла завагітніти. А тепер й не знаю, що буде далі, - сльози знову виступили на очах Тетяни. – Навіщо йому були потрібні ці відео мітингів? Про задуману книжку мені не казав. Може, хотів зробити сюрприз? Він любив здивувати. То каблучку гарну купить, то блузку, чи парфуми. На свята – обов'язково.

- Не думай про погане. Налаштовуйся на позитив, тоді все буде добре. Ти ж сказала, що адвокат найкращий. Перший суд він практично виграв. Виграє й наступний. Повір: якщо Григорій не винний, то дуже важко буде слідчому доказати винуватість.

2.

У слідчому ізоляторі СБУ адвокат, про якого розповідала Тетяна, прийшов на зустріч з підсудним Григорієм Бурим. Бесіда відбувалась у невеликій одиночній камері з сірими стінами, віконцем з ґратами та електричною лампочкою високо під стелею. З одного боку стояло щось схоже на канапу. З другого – маленький столик, прикріплений до стіни. У камері було досить прохолодно. Караульний, що привів адвоката, приніс табуретку та попередив, що для зустрічі відведено п'ятнадцять хвилин. Бурий був декілька днів небритий, одягнений у дорогий синій спортивний костюм, теплу куртку та зимні кросівки.

- Як ви себе почуваете? – простяг руку для вітання одягнений у темно коричневу замшеву куртку низенький чорнявий адвокат, на голові якого проглядалась лисина. - Як до вас відносяться? Скарґ немає? - запитав він у підсудного, коли караульний вийшов.

- На прогулянки не виводять. Ноги починають терпнути.

- Напишу керівництву скарґу щодо прогулянок. А тим часом робіть гімнастичні вправи для ніг за методом академіка Мікуліна. Стоїте прямо, на обличчя «наклеюєте» усмішку, відриваєте п'яти від

підлоги на 1-1,5 сантиметри та різко опускаєте з частотою не частіше однієї секунди. Робите так тридцять раз. Потім перерва на десять-п'ятнадцять секунд й знову тридцять раз. Поробите тричотири рази на добу й ноги почуватимуть себе добре. Головне: твердо вірте в успіх та постійно при виконанні вправи думайте про здорові ноги, а не про інші речі. Дуже допомагає. По собі знаю.

- Дякую за пораду. А то тут від різних думок можна здуріти.

- І думки старайтесь тримати позитивні. Згадуйте веселі події. Впевнено налаштовуйтеся на вдале закінчення судового розгляду вашої непростої справи.

- СБУ з любої справи зробить антидержавну діяльність.

- Це ми їм на суді не дозволимо. У вас є якісь нотатки щодо задуманої книги про революційність сучасної ситуації в Україні?

- За постійними відрядженнями не було часу писати, - заку-рив цигарку Бурий. - Все тримаю в голові.

- Я приніс вам папір й ручку, - адвокат витяг з папки і поклав на стіл з десяток аркушів паперу й простеньку шарикову пучку. - Постарайтесь написати розгорнутий детальний зміст майбутньої книги. Це нам допоможе у наступному судовому засіданні. На допит коли вас викликали?

- Слідчий кожен день шарпає, - гірко посміхнувся підсудний. - Наполягає, що я готував матеріали для вербування прихильників «руського миру» та передавав відео до Федеральної служби безпеки, чи Головного розвідувального управління Росії.

- У нас з вами одна надзвичайно потужна версія: ви задумали писати книгу про сучасні події в Україні. Ніби розгорнуті репортажі нештатного журналіста з місцевих мітингів на підтримку Євромайдану. Тримайтесь за це двома руками й ми обов'язково переможемо. Як тут годують? Вигляд у вас не дуже гарний.

- Вмерти не дадуть. Та м'яса давно не бачив. Дружині дозволили передавати лише цигарки та кофе.

- І про передачі напишу скаргу. Це велике порушення. Ви ж не осуджений злочинець, а лише під слідством. До політичних в'язнів навіть у царській Росії відносились значно краще. Леніну до сибірського заслання дозволили взяти невелику бібліотеку. Він постійно листувався зі своїми однодумцями.

- Газет теж не приносять, книг немає Нічого почитати.
- Переговорю з начальником СІЗО. Може дозволить.
- Запевняю вас, - рішуче Бурий, - гонорар вам після позитивного рішення у суді я збільшу вдвоє.
- В правильному рішенні суду я не сумніваюсь. Тримайтесь, Григорію. Через декілька днів прийду за розгорнутим змістом вашої книги, - простяг руку задоволений обіцяним гонораром адвокат.

«Що написати у цьому «розгорнутому змісті»? - задумався над папером Бурий. - Я ж ніякої книги писати не планував. Версію про книгу підказав адвокат. Я, звичайно, йому нічого не розповів про задум свого керівництва. Видно, башковитий юрист сам здогадався, для чого робились ті відео. Після надзвичайно успішної акції з анексії Криму була команда залучати до підривної роботи активістів місцевих майданів та мітингів, які протестують проти нової розгубленої влади після ганебної втечі до Росії Донуковича зі своєю шайкою. Донецький бандит, якого привів до керма відомий олігарх, надзвичайно злякався розправи народу. Адже вони розікрали всю країну, перевели в офшори десятки мільярдів доларів. ФСБ терміново прислав «українізований» спецназ, снайперів, зброю, гроші, щоб підкупити керівників київського Майдану, тітушок. Потрібно було грішми вмотивовано налаштувати місцевий «Беркут» та протриматись ще декілька днів. Оточений подвійним кільцем нашими людьми Майдан уже задихався. Були перекриті всі канали постачання їжі, води, теплого одягу, медикаментів. Навіть підземні каналізаційні та кабельні тунелі замурували. Надійно заблокували станцію метро «Майдан Незалежності». Та бандит завжди лякається більш сильного. Не витримали нерви. Тепер в Центрі України приходить починати все спочатку. Добре, що хоч на Сході скрізь розставлені наші люди. Не вдається поки що захопити владу в Харкові, Дніпрі та Одесі. Але це справа часу. З «розгорнутим змістом» для слідчого щось придумаю. Назва «книги» буде «Ми за Євросоюз». Впевнений - СБУ та судді повинно сподобатись».

Не пройшло й пів години після відвідувань адвоката, як каравальний повів Бурого до слідчого.

- Будемо говорити правду, чи щось нове придумаєте? – запи-

тав насуплений СБУшник. – Ми вас затримали при одержанні від агента трьох флешок з відео останнього мітингу у відомому вам районному центрі. На відео найактивніші учасники мітингу. За декотрими з них ми давно спостерігаємо. Вони ведуть проросійську агітацію. Агент признався, що ви платили гроші за ці відео. Двоє його підопічних теж працювали на вас. А це уже мережа групової антиукраїнської діяльності. Термін ув'язнення - до п'ятнадцяти років. Питаю в котрий раз: для чого вам потрібні були ці відео.

- Я планую написати книгу про сьогочасні події на Україні, - впевнено наголосив Бурий.
- Ви письменник? – з іронією слідчий. – Що раніше написали?
- Писав статті до різних газет.
- В яких газетах надруковані?
- Прислали відповіді, що статті не відповідають вимогам видань. Нічого не надрукували.
- Можете показати матеріали, які посилали, переписку з газетами. Напевне, залишились чернетки?
- Усе повикидав. Нащо тримати непотріб.
- Статті не друкували. Хто ж тоді надрукує вашу книгу?
- Я уже консультувався. За зміст книги видавництво не відповідає. Плати кошти й надрукують.
- Яка ж назва майбутньої книги?
- «Ми за Євросоюз». Адже Майдан у Києві почався саме з цього потужного народного гасла.
- Про зміст книги можете розповісти?
- Коли мене затримали, я саме працював над змістом. Тепер у камері трохи переосмислюю. Потрібно буде описати, як ви мене затримували, у якій камері я сиджу, як годуєте майже поміями, про порядки у СІЗО. Ви не дозволяєте передавати мені харчі, газети. Утримаєте, як у бетонному казематі. Суд ще не виніс вироку, а ви уже вважаєте мене злочинцем. Через день-два доповім розгорнутий зміст майбутньої книги. Обіцяю: вам і вашому керівництву буде до вподоби. Я вірю у свій хист письменника. Видатного письменника Солженіцина комунаки тримали більше десяти років у в'язниці. Він у камері КДБ почав писати свої знамениті на весь світ

твори «Один день Івана Денисовича», «Архіпелаг ГУЛАГ». Став лауреатом Нобелівської премії. Мною теж колись будуть пишатись.

- Не крути, бандюго! – викрикнув та вилупив очі й сильно стукнув кулаком по столу СБУшник. – Не подобаються наші порядки? Тут тобі не санаторій! Може ще й люля-кебаб зі свинини, чи баранини тобі подавати, як у вишуканому ресторані? Не скажеш правду – посаджу до карцеру! Там у холоді швидко захворієш на запалення легенів. Тоді почнеш розповідати про свою підривну діяльність. Та може бути пізно.

- У мене іншої правди немає, - Бурий спокійно дивився у налиті ненавистю очі слідчого. – За що мене садити до карцеру?

- Знайдемо, за що! – вибив ногою стільця з-під Бурого розлючений СБУшник. Той впав на підлогу. Слідчий замахнувся вдарити його ногою та, видно, опанував себе.

- Вставай, сволоцюго! Даю добу на роздуми! Потім буде зовсім інша розмова, - пригрозив СБУшник. - Караульний, вивести!

Бурий сильно вдарився об підлогу, забив праве коліно. Тому вставав зі стогоном, повільно, опираючись на руки.

- Напишу скаргу, що ви били мене.

- Пиши кому заманеться! Хоч президенту.

- Так президента зараз немає, - спробував Бурий роздратувати слідчого. – А ось до Верховної Ради обов'язково напишу.

Підсудний хотів ще щось сказати, та караульний підхопив його під руки й витяг до коридору.

- Руки назад! Не хочеш йти – заставимо! – штовхнув Бурого нижче спини ногою супроводжуючий. – Не тягни ноги. Тут тобі не променада. Через декілька днів станеш шовковим, будеш бігати.

Караульний з силою штовхнув Бурого до камери. Він ледь не впав. З гуркотом зачинились двері. Підсудний був готовий до такого відношення в ізоляторі СБУ, але тактику захисту, узгоджену з адвокатом, вирішив не міняти. Щось йому підказувало, що все повинно закінчитись добре. Коліно боліло, та він заспокоївся.

«Потрібно так майстерно написати зміст «майбутньої книги», щоб мені повірили. Звичайно, слідчий СБУ буде стояти на своєму. У них єдина версія – шпигун. І ця версія достовірна. Я дійсно засланий ФСБ ще задовго до подій на Майдані. Брав участь у недавніх

подіях в Криму, де після багатьох років підготовки анексію було зроблено швидко й дуже грамотно. Останнім часом вербував людей для підривної пропагандистської роботи на Україні. Але переконати суддю у невинності за допомогою адвоката цілком можливо. В Україні зараз ситуація, про яку можна написати щось подібне до книги американського журналіста Джона Ріда «Десять днів, що потрясли світ» про вдалий Жовтневий переворот більшовиків 1917 року в Росії. Джон Рід - один з небагатьох іноземців, з почесними похоронений в Кремлівській стіні Москви. До його книги голова уряду збільшовиченої Росії Ленін навіть написав передмову, у якій радив «вивчати цей твір пролетарям усього світу». Звичайно, для написання подібних шедеврів потрібно мати відповідний талант. Але «зміст» якось можна опрацювати».

На вечерю подали баланду, від якої тхнуло нечистотами. Бурий зрозумів, що над ним почалось відверте знущання, й мовчки поставив повну миску назад до віконця. Протестувати та вимагати більш якісного харчування не мало змісту. СБУшники стануть відноситись ще гірше. Лише через силу випив з невеликим брусочком черствого хліба мутний, майже зовсім несолодкий та ледь теплий чай. Він згадав, які вишукані страви готувала Тетяна, й ледь не застогнав з огляду на ситуацію, до якої потрапив. Адже був впевнений, що у районах на мітингах СБУшників немає. Ніхто там не звертатиме особливої уваги на тих, хто знімає відео про все, що відбувається. Журналістів й газет, які постійно широко висвітлюють хід мітингів, багато. Так воно й було до певного часу. Та, видно, після кримських подій і звичної після цього чистки у правоохоронних органах, СБУ й контррозвідка, які звільнились від опіки російських «радників», стали працювати значно ефективніше. Як майстерно, «без шуму та пилу» його з Антоном затримали у комп'ютерному центрі при передачі флешок. Він й оком не встиг моргнути. І це при його досвіді підполковника таємного підрозділу ФСБ «Кобра»! Адже успішно проводив значно складніші акції в Чечні, Абхазії, Грузії. Має урядові нагороди. Надіявся на присвоєння звання полковника. І так безглуздо вляпатись! Тепер, якщо й виплутається, напевне звільнять з органів, або переведуть на роботу безпосередньо в самій Росії. А це значно менше фінансування та відсутність

перспективи. Адже побував у СБУ й за ним ще довго будуть в Україні слідкувати. Зараз потрібно бути твердо впевненому, що з нього знімуть усі звинувачення, й все закінчиться добре.

Бурий сів до столика за папери. Не маючи жодного досвіду з написання простих журналістських статей, про які вигадав слідчому, він навчився складати лише короткі звіти про виконані завдання та рапорти начальству по службі. Пригадав, як важко йому у школі давалась робота над письмовими літературними переказами. Завжди одержував за них низькі оцінки. І взагалі учився погано. В атестаті з середньої освіти значились майже одні «трійки». Лише з фізкультури та трудового навчання - «п'ятірки». Йому подобалось у шкільній майстерні щось пиляти, чи виточувати на верстаті. Але перспектива все життя простояти за верстатом його не приваблювала. Тому в дев'ятому класі залюбки пішов до романтичного гуртка «молодого чекіста». Згодом став старостою гуртка. І в оперативній роботі після закінчення вищого училища ФСБ показав себе з найкращого боку. Дослужився до підполковника. Та тепер від змісту придуманої «книги» залежало рішення суду й фактично його доля. Перші листки після однієї-двох фраз він взагалі хотів порвати. Але відклав, економлячи папір. Можна буде при потребі писати на звороті. Мучився й пітнів з перекурами більше двох годин, поки написав першу сторінку. Потім уява розігралась і до «відбою» о десяти годині, коли в камері зменшували освітлення, закінчив роботу. Всього три сторінки. Перечитав двічі уважно. Ніби гарно. Вирішив ще вранці доопрацювати.

Він довго крутився на твердій канапі з невеликим похилим підвищенням замість подушки. Згадував розкішну, широку, білосніжну постіль, яку дуже прискіпливо доглядала охайна Тетяна. Дві легкі теплі ковдри. Подушки з невеличкими рожевими вишивками по кутках. Махрові простирадла, що ніжно торкались тіла. Та саме головне: поряд бажана ласкава Тетяна.

Під ранок наснився сон. Ніби уже почався повторний розгляд його справи у суді. В невеликій кімнаті на лаві підсудних у загратованій клітці сидить Бурий, присутні слідчий, адвокат, Тетяна, яка час від часу витирає сльози. Адвокат підходить до судді, подає йому якісь папери. Та той чомусь їх до рук не бере, просить доповіда-

ти слідчого. Слідчий впевнено каже, що Бурий винен в організації мітингів, підбурюванні людей до спротиву владі, перекритті доріг, порушенні громадського порядку. Це відверта антиукраїнська діяльність, яка в умовах війни карається за статтями Кримінального кодексу позбавленням волі на строк до п'ятнадцяти років. Потім виступає адвокат. Він щось довго невиразно говорить про книгу, що планує написати підсудний. Але жодних записів по книзі ще немає. «Як немає? - підскакує з лави підсудних Бурий. – Я ж написав і віддав слідчому та адвокату». Адвокат повторює, що ніяких паперів підсудний йому не надавав. Та зважаючи на те, що від діяльності підсудного держава й жодна людина ніякої шкоди не зазнала, просить суддю пом'якшити вирок і назначити термін ув'язнення десять років. Десять років!

Весь спітнілий Бурий з жахом просипається. Повільно оглядає камеру. Не зразу, та згадує, що вчора робив. Слава Богу, що написав зміст. Сьогодні віддасть слідчому й адвокату, якщо той прийде.

Наступного дня доопрацьований «розгорнутий зміст книги» на чотирьох аркушах був готовий. «Книга» мала складатись з двох частин. Перша - події на Євромайдані з наголосом про не підписану на той час Асоціацію з Євросоюзом, розстріл Небесної Сотні та втечу пресловутого президента зі своїм оточенням. Друга частина - про захоплений Донбас і бурхливі мітинги у різних регіонах України. Бурий переписав «зміст» на чистовик. Чернетки віддасть адвокату.

Слідчий уважно прочитав папери, здивовано подивився на Бурого, потис плечима.

- Я вивчу твою мазню, та віри до неї не маю, - нюхом відчував підступність підсудного старий КДБіст. - Доповіли, що ти не їси наші супи та борщі. Кращого давати не будуть. І передачі від дружини, крім цигарок та кави, я теж заборонив. Дивись, щоб при такій «дієті» ноги не простягнув. Розраховувати на швидке завершення розслідування не раджу. Повертайся до камери, добре подумай над моїми словами.

Та події на Донбасі допомогли значно прискорити вирішення долі російського шпигуна. Начальство слідчого вимагало якнайшвидше передати справу до суду. Нових доказів вини по справі не знайшлося. Тримати далі підсудного в СІЗО не дозволяв закон. То-

му суддя, уважно вивчивши «розгорнутий зміст книги», та заслухавши мотивовані доводи адвоката, не звернув уваги на відверті домисли слідчого й ухвалив зняти з Бурого всі обвинувачення та звільнити його від затримання безпосередньо у залі суду. Бурий подякував судді, міцно потис руку адвокату, з яким разом вишли надвір. Тетяна поцілувала адвоката, зразу ж віддала конверт з обіцяною подвійною винагородою. Той попрощався й майже бігом зник за рогом будинку.

- Швидше додому! Побриюсь, прийму душ, відмию бруд цього страшного, вонючого СІЗО, відпочину, - пригорнув збуджений Бурий стомлену дружину, яка взяла чоловіка під руку, направившись разом до зупинки маршрутки. - Увечері підемо до ресторану відзначити звільнення. Ти, мила, як почувашся?

- Не можу повірити, що все уже позаду! Як ти витримав відверті моральні знущання слідчого навіть на суді? Тебе там не били?

- Один раз слідчий замахнувся ногою, та чомусь передумав. Напевне із-за того, що я повадився дуже спокійно, впевнено. Мені нічого було боятись. Але годували такою баландою, що гидко було до рота брати. Добре, що хоч тарганів, мишей і щурів не було. Від холоду рятували теплий одяг, взуття. Дякую тобі, мила. Ти порадила в той день, коли затримали, добре одягтися.

- Передачі харчів були заборонені. Та все одно я розтратила за ці тижні майже всі кошти. Зарплатня моя ще не скоро.

- Не хвилюйся. У мене є друга банківська карточка. Тримав її на всякий «пожежний» випадок. Та відчуваю: від «бізнесу» поки що прибутків буде значно менше. Товариш мій навіть не прийшов на суд. Часом чи не кинути мене хоче. Потрібно розібратись.

- Я тебе дуже прошу, не поспішай з висновками. Переговори й уважно вислухай товариша. Щоб не вляпався ще в якусь історію. Чому ніколи словом не обмовився про задуману книгу?

- Боявся, що ти з мене сміятимешся. Я ж раніше жодних книг не писав. А зараз в країні така ситуація, що тримати все в душі не можу. В камері написав «розгорнутий зміст». Один примірник віддав слідчому, другий – адвокату. Адвокат подав мої папери судді. Собі жодних матеріалів не залишив. Прийдеться все знову згадати.

3.

Тетяна зателефонувала Юлі й радісно повідомила, що Григорія повністю виправдали та відпустили додому.

- Представляєш, він планує написати книгу про сучасність, збирає різні матеріали, а йому інкримінували антидержавну діяльність. Так було з видатним російським письменником майбутнім лауреатом Нобелівської премії Солженіциним. Прокурор просив засудити Григорія на п'ятнадцять років! Я на суді ледь не вмерла. Адвокат надзвичайно гарно захищав та впевнено доказав, що справа надумана. Є ж навіть «розгорнутий зміст» майбутньої книги. Прийшлося адвокату подвоїти гонорар. Я витратила всі кошти. Григорій прийде до тяти, трохи відпочине, розбереться з товаришем по бізнесу й ми приїдемо до вас на Петра. Погода стоїть гарна.

- Дуже рада, що справа владналась. Я ж тобі казала: все у вас буде добре. А гроші наживете. Ти ж на гарній посаді.

- Як малий почувається?

- Уже потроху вчу ходити.

- Ви його хрестили?

- Все ніяк не виходило. Може на Петра й похрестимо. Якщо ти згодна, прошу бути хресною мамою, - запропонувала Юля.

- Я з радістю! Похресників досі не маю. На полі врожай буде?

- Побачимо. Незабаром почнуться наші перші жнива. Антін там ночує, щоб якісь телепні часом не скошили.

Коли Антін повернувся з роботи, дружина розповіла про розмову з Тетяною та про їх намір з Бурим приїхати у гості.

- Григорія за щось заарештували та суд виправдав. Тетяна сказала, ніби арешт був пов'язаний з бізнесом. Охрестимо Богдана. Тетяна погодилась бути хресною.

Антін, почувши про Бурого, захолов й розгубився. «Нас разом заарештували, коли я передавав йому флешки з відео. В СБУ потім сказали, що він служить у якомусь російському спецназі «Кобра»! Мені навіть подякували за його затримання. Я був впевнений: допоміг знешкодити шпигуна. Адже він перед цим вів зі мною розмови, що необхідно приєднуватись до Росії. Дав гарні кошти та по-

ртативні кінокамери для проведення зйомок відео на районних мітингах. Чому його випустили? Можливо, завербували й він тепер працює на Україну? Адже якби втік, то до нас відкрито не приїжджав, а ховався б. Та потрібно з ним бути дуже обережним. Уже один раз надзвичайно підвів. Він мені завжди не дуже подобався. З панськими манерами. Носив вишуканий одяг та взуття за останньою модою. Пив лише коньяки. Кутив дуже дорогі цигарки. Користувався золотою запальничкою. Через дві години після знайомства з Тетяною зразу ж заліз до її ліжка. Правда, вона й не була проти. Живе з ним декілька років у громадянському шлюбі, без реєстрації. Хочє дітей, а він поки проти. Та це їх особиста справа. Одне в ньому мені стало до вподоби. Під час бійки в ресторані на моєму дні народження він дуже спритно розправився з трьома бовдурами. Сказав, що йому декілька уроків бою без правил надав товариш. Не скупий. На весілля подарували з Тетяною нам гарну пральну машину. У минулий приїзд навезли всякої всячини. Та звідки у нього такі гроші? Ніби має якийсь бізнес, пов'язаний з частими поїздками. Один раз запитав його, чим займається. То відповів, що як і більшість - «купи-продай».

- Знаєш, мені цей Бурий не подобається, - мляво почав Антін, жодним словом не обмовившись про дивну історію зі зйомкою відео на мітингах та його несподіваним арештом. – Якийсь він мутний і слизький. Ніби служив у СБУ, а справа дійшла до суду. Може не будемо їх запрошувати у гості та відмовиш Тетяні бути хресною? Запроси свого головбуха.

- Тетяна – моя єдина давня подруга, - рішуче Юля. - Ти ж знаєш: ми з нею жили в одній кімнаті у гуртожитку, коли я працювала на заводі. У РАГСі вони були нашими свідками. Подарували дорогу пральну машину «Самсунг». Може Григорій не дуже вдалий її вибір. Та що зробиш. Така наша жіноча доля. Але я уже дала згоду й відмовляти не стану. Вона образиться на все життя.

- Добре, мила. Давай повечеряємо та я піду на поле. Пшениця майже достигла. Колоски добре налилися. Повинен бути непоганий урожай. Я вже домовився з комбайнером. Прибуде за першим же дзвінком. Не хотів тебе передчасно турбувати, та мене на завтра викликають до військкомату. Мені ж немає двадцяти семи

років. Можуть мобілізувати до збройних сил. Йде війна. Потрібно захищатись від озвірілого російського агресора. Наш слюсар Микола уже воює на Сході.

- Як мобілізувати? – викрикнула Юля. - У нас же маленька дитина, скоро жнива. Ти не давай згоду. Адже я сама не впораюсь!

- От завтра там про все й скажу та напишу заяву. А згоди, знаєш, там ніхто питати не стане. Приготуй посвідчення про народження Богдана. У військкоматі покажу. Може дадуть відстрочку.

- Зайди до начальника РЕС, щоб за тебе попросив, - мало не плакала Юля. - Він до мене дуже добре відносився. Повинен допомогти. Адже має велику вагу в районі. Більше за допомогою у нас ні до кого звернутись.

- До начальника обов'язково піду. Я ж з хлопцями у його сина грав на весіллі. Він тоді був надзвичайно вдячний. Навіть виписав премію. І взагалі у нас з електриками напруга. Та військкомат, звичайно, це не обходить.

Підійшовши до поля, Антін з жахом побачив, що їх ділянку хтось по периметру обкосив. Обійшли один раз комбайном. Навіть соломи не залишили. Видно, щоб не привернути увагу.

«Хто міг обкосити? - гупало у голові та зразу кинуло в жар. – І зерно забрали! Я ж сказав комбайнеру, що зателефоную. Орендар поряд ще жнива не починав. Він взагалі й відсіявся весною пізніше. Невже крадії? Потрібно зателефонувати комбайнеру, запитати. Вчора я затримався на роботі, стомився, сюди не приходив. Могли ще вчора обкосити. Це ж десь біля десятої частини врожаю. Добре, що ріпак не достиг. Можуть не погребувати й ріпаком».

- Ви, часом, не приїжджали на мою ділянку? - запитав схвилювано у комбайнера.

- Ні. Ми ж домовились, що ви зателефонуєте. Коли приїхати?

- Та уже хтось навколо пшениці один раз обійшов. Думав, що ви попробували.

- Може помилково від орендаря заїхали?

- Він ще не жнивусь.

- Тоді потрібно у вас терміново косити. В Михайлівці якісь крадії вчора вночі викосили десять гектарів пшениці. Орендар прийшов на поле, а їх і слід простиг.

- А ви можете зараз приїхати комбайном?
- Через годину закінчую у Петрівці одне поле й приїду. Ви лише автомашину закажіть. Потрібно ж зерно зразу забирати.
- Може ви домовитесь з тими водіями, що зараз від вас везуть, та з елеватором, куди відправляти на зберігання пшеницю.
- Добре, переговорю з водіями й елеватором.
- Водії згодні, - подзвонив комбайнер хвилин через десять. – Та ціна за роботу вночі буде на п'ятнадцять відсотків вища. Елеватор прийме ваше зерно. Зараз він працює цілодобово. Чекайте нас на полі. Через годину-півтори приїдемо.

Антін від хвилювання зовсім спитнів, ноги підкошувались. Він вирішив піти поряд до лісосмуги, де у низинці була криничка, й напиться води. Сонце уже почало сідати, спека спала. У широкій густій лісосмузі, куди вела протоптана стежка, було прохолодніше. Неподалік високо не дереві дятел з активним, безперервним, головним стукотінням клював кору, вишукуючи якусь поживу. Антін хотів подивитись на нього. Та із-за густого листа птаха не було видно. Пролетіла зі стрекотом мальовнича різнокольорова сойка. Видно, не повезло наздогнати якусь малу пташину. Ось і криничка, біля якої поруч на двох ніжках лавочка. Антін долонями напився смачної холодної води, присів на лавочці. Лише тепер побачив, що неподалік валяються дві пляшки з-під горілки, обгортки ковбаси, консервна бляшанка. Позавчора тут було чисто.

«Напевне, бовдури, які обкосили мою ділянку, тут вечеряли? - прийшло на думку. - Хто ще міг, якщо орендар жнива не починав. І було їх більше двох. Горілки на двох забагато. Як я міг вчора не прийти? Ну прийшов з роботи пізно, стомився. Але ж мені казали, що крадуть урожай. Якби все скосили, ми б з Юлею не вилізли з боргів. Та зараз приїде комбайн, пшеницю зберемо».

Антін ще напився води, посидів хвилин двадцять, раптом почув, що неподалік запрацював дизельний двигун. Радісно подумав: «Уже прибув комбайн!» Він швиденько пішов до свого поля. Ще від лісосмуги побачив, що приїхав зелений «Джон Дір» й уже розвертається косити його ділянку. Комбайнер казав: у нього зовсім інший комбайн, «Термінатор».

«Це можуть бути ті ж самі крадії! – здогадався ошелешений чоловік й сховався назад до лісосмуги. – Що робити? Потрібно затримати цих злодіїв до прибутті знайомого комбайнера. Він зовсім скоро має приїхати. А від цих «джон діривців» якимось захиститись. У мене є складний ніж. Виріжу добру палицю й піду до злодіїв».

Замашну палицю він вирізав швидко. Коли підбіг збоку до комбайна, той гудів на повну потужність. Дуже тхнуло дизельним паливом. Жатка спритно зрізала стебла пшениці та подавала в ненаситну середину. Чулось, як стигле зерно сипалось до бункера. У кабіні сиділо двоє. Вони його не бачили. Антін з розмаху щосили вдарив палицею по боковому склу. Скло розбилось. Частина скла посипалась до середини кабіни. Комбайн зразу ж зупинився, двигун вимкнули. На землю вистрибнув здоровань і з перекошеним обличчям та вигуком: «Приб'ю!» кинувся до Антона. Хлопець не розгубився, вдарив палицею крадія. Потрапив у обличчя. Той схопився за голову, присів, повільно закрутився на місці. Та другий підбіг до Антона ззаду, вдарив сильно ногою в спину. Антін не встиг повернутись, як його збили з ніг. Але ударів більше не було. Хлопець швидко піднявся й побачив, що біля ділянки уже стояв червоний «Термінатор» й вантажний автомобіль «Камаз». До Антона біг знайомий комбайнер. А злодії швидко оговтались, спритно сіли до кабіни свого «Джон Діра», виїхали на дорогу та на повній швидкості подались геть. Лише курява за ними піднялась.

- Вас не побили? - запитав захеканий комбайнер.
- Дякуючи вам, не встигли. Видно, це вони вчора обкосили.
- Потрібно було б злодіїв затримати, викликати міліцію. Але «Джон Дір» їде дуже швидко. Вони можуть сказати, що помилково заїхали на чужу ділянку. Доказати щось буде важко. Пропоную почати косити, а то уже темніє. Солому не будемо збирати, розсіємо по ділянці. Вона згниє та вдобрить землю.

Через години дві справу було зроблено. Комбайн працював при ввімкнених фарах весело, проворно, ніби бульдозером врізаючись у невисоку стінку пшениці. На одному з поворотів у світлі фар вистрибнув сірий заєць. Він спритно побіг від світла й майже зразу зник у високому ріпаку. Комбайнер лише свиснув йому навздогін. Зерно злагоджено висипали у вантажівку, не зупиняючись. Водій

автомобіля декількома рейсами вивіз жниво на елеватор та віддав Антону квитанції. Останній бункер пшениці комбайнер забрав собі та водієві за роботу.

- Вітаю вас, - сказав на прощання. - Урожай гарний. Біля сімдесяти центнерів з гектара. Ріпак можна буде збирати десь через тиждень. Зателефонуєте перед цим за день-два і я скошу.

- Ви так з весни й не заїхали до мене пообідати. Може зараз повечеряємо?

- Дякую, та все немає часу. Потрібно відпочити. Рано вранці їду в інше село на поле. Жнива! Гаряча пора.

Стомлений Антін повернувся додому біля півночі. Юля не спала. Якраз годувала дитину.

- Ти ж казав, що будеш стерегти врожай на полі до ранку.

- Там залишився лише недостиглий ріпак. Пшеницю зібрали.

- Як зібрали? У нас й мови про це не було.

- Зерно достигло. Я зателефонував комбайнеру. Він якраз у Петрівці закінчував працювати. Приїхав й викосив. Зерно уже на елеваторі, - подав дружині квитанції Антін та, щоб даремно не турбувати Юлю, жодним словом не обмовився про крадіїв. - Можеш підрахувати прибуток. Зараз ціна три тисячі двісті гривень за тону. З комбайнером і водієм я розрахувався бункером зерна. Залишилось зібрати ріпак. Знову потрібно постійно ночувати на полі, щоб хтось не обікрав.

- У тебе якийсь синяк на шиї. Щось сталося?

- В кабіні комбайна вдарився. Шия не болить. А синяк зійде.

Щось холодне пити є? У горлі зовсім пересохло.

- Візьми в холодильнику компот. Та не пий без перепочинку. Не хватало, щоб горло застудив.

Наступного дня Антін пішов до військкомату. Там надворі подалі від дверей розмовляло декілька хлопців. Антін зупинився, прислухався до розмови.

- Забирають до АТО, - сказав один. – З нашого району мають направити сорок душ.

- А як зробити, щоб не забрали? - зовсім тихо другий.

- П'ятсот доларів справу владнають.

«П'ятсот доларів! - закрутилось у голові Антона. – У мене ніколи

в руках й десяти не було. Прийдеться ставати на коліна, чи просити заступитись начальника РЕС. Адже Юля з малою дитиною без мене дійсно не справиться. Хоча б дали можливість зібрати ріпак».

Начальник Першого відділення бравий капітан знайшов прізвище Антона у списках.

- Згідно указу президента ви підлягаєте мобілізації до Збройних сил. Строк служби – півтора року. Спочатку пройдете підготовку в Навчальному центрі, одержите військову спеціальність. Потім вас направлять до місця служби.

- Пане капітан, у мене мала дитина. Ще немає й пів року. Ось свідоцтво про народження. Родичів, щоб допомогли, у нас з дружиною – жодних.

- Це не є причиною для звільнення від мобілізації. Дружина якось обійдеться. Якби було двоє малих дітей – інша справа.

- Крім того, ми самі обробляємо свій пай землі. Пшеницю вчора зібрали, залишився ріпак. Через тиждень я його скошу.

Прошу дати на десять днів відстрочку.

- Жодних відстрочок! Післязавтра о дев'ятій годині ранку з'явитись з особистими речами для відправки до Навчального центру. Розпишіться в одержанні повістки. Покличте наступного!

Антін з повісткою повернувся на роботу й пішов до начальника РЕС. Той вислухав та зателефонував начальнику районного військомату. Розмова тривала довгенько. Домовились, що Антону дадуть відстрочку на п'ятнадцять днів, щоб зібрати ріпак та владнати фінансові справи з кредиторами. Збентежений Антін, який уже й не надіявся на позитивний результат, був дуже вдячний.

- Я до відправлення на службу буду в РЕСі працювати за двох, -запевнив начальника, - щоб не залишити незавершених справ. А Юля, запевняю вас, як лише у дитячому садочку приймуть дитину, зразу вийде на роботу. У нас же й особливого хазяйства немає. Лише коза та кури. Попрошу знайомого механізатора. Він осінню засіє ділянку на полі. Думаю: все буде добре. Може до осені й війна закінчиться.

- Впевнений, закінчиться. Кажуть, що бойовиків в основному набирають з шахтарів, які там залишились без роботи. Адже багато шахт на Донбасі позакривали. Шахтарі, звичайно, дуже завзяті. Тим

більш, що позбулись коштів для проживання. Але коли почнуть гинути, то подумують, як заробити гроші іншим шляхом. Ти швидше сам владнай справи з кредиторами. Вони надзвичайно спритні до чужого добра. Юля у тебе розумниця, та можуть залишити її без коштів. Звичайно, ми в разі чого їй допоможемо. Та ти знаєш: наші можливості досить скромні.

- Дякую дуже, що зрозуміли мою складну ситуацію й допомогли. Після служби обов'язково повернусь до вас.

Юля була надзвичайно вражена, що Антона все таки забирають до війська. Вона надіялась: із-за дитини відстануть.

- Навчать та пошлють воювати! - заплакала. - Не дай Бог, загинеш. Що ж я робитиму без тебе? Як сама роститиму нашого Богданчика? Невже зовсім немає неодружених чоловіків, щоб їх мобілізувати?

- Там хлопці між собою говорили, що за п'ятсот доларів можна відкупитись. Та у нас таких коштів немає. І взагалі, якщо почнуть масово давати хабарі, хто тоді захищатиме країну? Хижі росіяни можуть дійти до Києва.

- Попроси на елеваторі, щоб дали гроші за пшеницю. Тоді й відкупишся. Без цих п'ятисот доларів обійдемося.

- Я уже запитував. Категорично відмовили. Розрахуються, коли продадуть зерно десь в кінці серпня, а може й у вересні. Начальник РЕС обіцяв тобі грішми допомогти. Та й мені повинні дати повний розрахунок і якісь підйомні. Ні, піду до війська. З дитиною сусідка тітка Варка тобі допоможе. Начальник РЕС сказав, що війна має швидко закінчитись. Шахтарі, які в основному там воюють, повинні знайти собі роботу. Там же поряд в Ростовській області є шахти. Хлопці ще казали, що коли б було двоє дітей, то не мобілізували б. Може подумаємо про другу дитину?

- Вона ж не народиться завтра, – здивовано подивилась на чоловіка Юля, - а лише через дев'ять місяців.

- Я чомусь про це не здогадався, - розгублено Антін. – Потрібно було давно передбачити. Ти ж ще хочеш дівчинку.

- Повернешся зі служби й буде дівчинка. Справа не хитра. Та про що у нас мова? Ця мобілізація так недоречна, що з рук все валиться. Голова йде обертом. Потрібно щось готувати на вечерю й

подумати, які тобі з собою брати речі. Не підеш же до військкомату з пустими руками. Харчі якісь візьмеш, мило, зубну пасту, дві-три пари шкарпеток, змінну білизну, рушник.

- Заспокойся, мила, я ж піду через пів місяця, - розсудливо чоловік. – Ще є час. Зараз думаю якнайшвидше зібрати ріпак та вирішити справу з елеватором й кредитами. Знову буду ночувати біля ріпаку. Нам просто дуже повезло, що пшеницю не вкрали.

- То я швиденько засмажу яєчню. Є ще гречана каша з молоком. Ти ж любиш кашу.

4.

Через два дні приїхали Тетяна з Бурим. Жінки готували щось на обід, а чоловіки вийшли надвір покурити. Бурий витяг з кишені й запропонував якісь дешеві цигарки. Запальничка теж копійчана.

- Як вийшло, що нас заарештували? - гість зразу ж взяв Антона за грудки. - Ми домовились, що про наші стосунки стороннім жодного слова. Я тобі гарно заплатив. Ти погодився. З-за цього арешту я лишився свого прибуткового бізнесу. Бачиш, які цигарки палю? Соромно людям показати!

- Не знаю. Напевне за тобою слідкували. У СІЗО мені слідчий сказав, що ти працюєш на якусь російську шпигунську «Кобру». Я зразу ні за що не повірив. Та коли завели до генерала, начальника обласного управління СБУ, і той запевнив, що я відповідалиму як спільник російського шпигуна, впав у розпач. Хто захоче, щоб його судили за зраду батьківщині? Через декілька днів й розповів слідчому про твоє прохання робити знімки відео на мітингах. Це ж не заборонено?

- І ти провірив колишнім КДБістам? Тебе просто шантажували. Не думав, що маю за друга такого боягуза! Звичайно, робити такі відео не заборонено! Їх є тисячами у людей на смартфонах. Я в суді переконливо доказав, що планую писати книгу про сучасні події. Сам не маю часу ходити на мітинги. Тому й найняв людей. Суддя не знайшов складу злочину, мене звільнили. Та скільки часу я просидів у холодному бетонному СІЗО на вонючій баланді без пе-

редач! Схуд на чотири кілограми! Ти можеш зрозуміти? З-за твоєї відвертості могли засудити. Такого маю товариша!

- Сам винен! Потрібно було зразу сказати, що пишеш книгу.

- Невже я не сказав? І ти повірив цим бовдурам з СБУ, що я шпигун? Ти ж мене знаєш багато років. Часто разом вечеряли у дівчат. Можна сказати, їли з однієї миски. Був у тебе свідком в РАГ-Сі. Слідчий на допитах мене бив. На суді ніс таку вигадану нісенітницю, що суддя сміявся. Дякую Тетяні. Вона знайшла гарного адвоката, який показав всю дурість слідчого. Я думав подавати на нього до суду за моральні збитки. Та вирішив не бруднити руки. Тепер не сплю ночами й гадаю, як повернути хоч частину бізнесу. Живу на утриманні у Тетяні. Сором!

- Тобі не позаздриш, - співчутливо промовив пристиджений Антін, який впевнено подумав, що Бурий не винен і дійсно з-за нього попав до халепи. - Завжди був такий веселий, рішучий, дуже ініціативний. А тепер, бачу, розгубився.

- Не розгубишся, коли на цигарки просиш грошей у дружини. Зовсім на міліні! Може у тебе тут є якась робота? Тетяна казала, що ви самі обробляєте землю.

- Пшеницю зібрали. Через тиждень скошу ріпак. Та військомат несподівано вручив повістку, призивають до Збройних сил. Не знаю, чи вийде у Юлі засіяти осінню.

- Скільки гектарів має ваша ділянка? – зацікавився Бурий.

- Шість. Це пай Юлиної бабуні.

- Мало! Не розженешся, - розмірковував Бурий, у якого в голові несподівано виник свій план. - Сівозміни не буде. Хоча б гектарів двадцять-тридцять, щоб сіяти чотири-п'ять культур. Ти не можеш заітувати сусідів примкнути зі своїми паями до тебе?

- Так мене ж забирають до війська на півтора року! Повернись, може тоді подумаю. Зараз Юля з дитиною сама не справиться.

- Я можу допомогти, - рішуче Бурий, якому конче потрібно було терміново хоч якось замаскуватись від СБУ, зайнятись чимось легальним. - Роботи зараз не маю. За свій бізнес буду судитись. Але такі суди тривають роками.

- Ти хочеш працювати фермером? Це ж складно. Кредитори зтягають й залишають ні з чим.

- Не святі горшки ліплять! Якщо примкнути два-три паї, я погоджусь уже зараз. Юля працюватиме бухгалтером, всі інші справи берусь виконувати сам. А то залишиш Юлю без коштів з малою дитиною. Невже хочеш, щоб вона бідувала?

- Друже, ти врятуєш мою родину, - обняв гостя зраділий Антін. - На хрестини запросимо дядька Микиту, бабу Параску, фельдшерку з чоловіком. Запропонуємо створити фермерську спілку. Тебе влаштує двадцять відсотків прибутку?

- Влаштує, друже. Радий, що ти погоджуєшся. Не пошкодуєш. Коли жінкам розповіли про намір Бурого попрацювати фермером, Юля зраділа. А ось Тетяна роздратувалась.

- Ти мене одну залишиш у місті? – вигукнула.

- Чому одну? Кожного ж дня не буду сидіти на полі. Осінню посіємо, весною підживлемо, влітку зберемо врожай. Це займе значно менше часу, ніж коли я постійно їздив у відрядження, як було раніше. Дев'яносто відсотків часу буду під боком біля тебе, люба, у місті. Ще будеш невдоволена моєю присутністю. Разом приїжджатимемо на поле. Побачиш, яка тут краса, яке роздолля, яка радість від спілкування з польовими квітами, вирощеною пшеницею, кукурудзою, соняшником. Повітря чисте, не забруднене вихлопними газами автомобілів. Вранці на траві роса, по якій зможеш походити босою, набратись енергії та бадьорості.

- Тоді я згодна! – розсміялась задоволена Тетяна. – З Юлею будемо бачитись частіше.

- Справа за малим, - продовжував натхненно й впевнено Бурий. - Потрібно умовити декількох селян примкнути свої паї до Юлиної ділянки. Якщо накрити гарний стіл з доброю випивкою та закускою, то питання, думаю, можна владнати.

- Ми з Юлею уміємо готувати. Запрошені здивуються, - запевнила повеселіла Тетяна й зразу сіла складати меню.

На хрестинах стіл ломився від страв. Тут крім холодцю з курятини та свинини, заливних язиків, смаженої свинини з чорносливом і картоплею, домашньої ковбаси, смажених грибів, були бутерброди з червоною ікрою і твердим сиром, якісь крученики з м'яса, «білочка», голубці з гречкою, свіжі помідори й огірки. На столі стояли пляшки шампанського, горілки, червоного вина, пива, у великому

графині – компот з вишень та чорної смородини. Дядько Микита від задоволення потер руки:

- Гарно відзначені хрестини завжди означали, що й у хрещеної дитини все буде добре. Давайте починати!

Коли випили за здоров'я Богдася, батьків, усіх присутніх, баба Параска почала розпитувати Антона про те, що сталося у нього недавно на ділянці.

- Кажуть, у вас вкрали урожай?

- Хтось ввів вас в оману, - весело й безтурботно Антін. - Вигадувати можна різне, а наша пшеничка давно на елеваторі. Уже й розрахувався з комбайнером та водієм «Камазу», що відвозив зерно. За насіння, паливо, добрива Юля розрахується осінню, коли продадуть збіжжя. Воно тоді буде дорожче.

- А з ким ти бився на полі? – наполягала баба. - Люди бачили.

- Якись бовдури помилково заїхали «Джон Діром» до нашої ділянки. Прийшлося їх випровадити. Битись, не бились. Просто по чоловічому голосно порозмовляли. Коли хтось бачив, ніби ми бились, чому не допоміг?

- То кажеш: пшеничку здав на елеватор, - баба зразу ж поміняла тему, не сказавши, хто бачив бійку. – А ріпак достиг?

- На днях коситиму. Урожай повинен бути гарний. Впевнений, будемо з Юлею мати непоганий прибуток. А ваш орендар Микола коли розрахується з вами?

- Як завжди, після здачі кукурудзи десь у жовтні, - важко зітхнула Параска. - Знову дасть тонну пшениці. І це за шість гектарів масного чорнозему! Більше не чекай. Немає й кому поскаржитись. Сам ледь не лусне від жиру! Кажуть, у місті побудував маєток дочці. Син навчається в Німеччині. А ми ледь животіємо. Добре, що хоч пенсію платять справно. Та уже просять щось перераховувати на цю війну. Й прийдеться допомогти. Як буде надалі – невідомо.

- То пропоную вступити зі мною у спілку. Заберете свій пай у Миколи й будемо разом обробляти. Половина прибутку – ваша.

- Так тебе ж забирають до армії, - розвела руки Параска. – Юля сама не впорається.

- А ось мій друг Григорій, - показав рукою на гостя, - пого-

дився на півтора року підмінити мене. Ми з Юлею давно знаємо їх з Тетяною. Впевнений - справиться!

- Я згодна! – зразу ж Параска, задоволено витираючи хусточкою губи. – Не хочу, щоб моя земля годувала нахабного Миколу. Дурить же постійно нас!

Усі з цікавістю подивилось на Бурого, який, ніби його це не торкалось, закушував чергову чарку холодцем з хріном.

- Григорію, а ви розбираєтесь в агрономії? - запитала його білява фельдшерка, приглядаючись до гостя.

- Звичайно, - перестав їсти, поклав виделку Бурий та впевнено почав розповідати свою вигадану історію. – Виріс у селі. Батько колись був головою колгоспу. Тому всі розмови у родині точились навколо поля й ферм. До університету зразу не поступив. Два роки працював помічником бригадира польової бригади. Вирощували зернові культури, буряки, навіть сою. Ви напевне знаєте, що соя - дуже вигідна культура. У США майже однією соєю давно відгодовують свиней, биків, птицю. Потужний науково-дослідний Інститут кормів з Вінниці агітує за сою більше тридцяти років. Та толку мало. Нею засівають менше трьох відсотків сільгоспугідь. Вона ж, як і горох, дуже гарна для дотримання сівозміни. Одна пшениця й ріпак швидко виснажать ваш чорнозем.

- Сою додають у ковбасу й котлети, - з викликом дядько Микита. – Спритники економлять м'ясо. Тому ковбаса й несмачна. Хто у нас її буде купувати?

- З сої на деяких наших спиртових заводах недавно почали виробляти етанол, - впевнено зі знанням справи пояснював Бурий. - Це присадка до високосортного бензину. Туди поставлятимемо. Або й за кордон на експорт. Європа купує сою з радістю за гарною ціною. Заробимо валюту, купимо свій трактор, комбайн, сільськогосподарський реманент.

- Я теж свій пай здам Антону в оренду, - підняла чарку фельдшерка, задивившись на Бурого. - Бачу, ви мислите перспективно. Тетяні дуже повезло з таким гарним чоловіком! Пропоную випити за наше майбутнє фермерське господарство. Якщо будете розводити корів і свиней, я погоджусь працювати ветеринаром. Навіщо

віддавати сою, коли зможемо самі згодовувати її свиням. З свинини виробляти ковбаси, шинку, коптити сало.

Тетяна аж розквітла від такої розмови. Вона й не чекала, що вони з чоловіком будуть в центрі уваги гостей. Особливо сподобалось, коли Бурий пообіцяв весь час бути поряд, брати її з собою у поїздки до села. В місті у неї подруг не було. А тут Юля, яка навіть декілька раз у гуртожитку одягала її сукні. Саме дякуючи Антону й Юлі вона познайомилась з Бурим. Їй завжди імпонувало, що поряд з нею такий гарний, статний, сильний і дуже впевнений у собі чоловік. Тепер, коли він погодився працювати у селі, вона зрозуміла: вони завжди будуть у достатку. Адже після витрат на адвоката й суди, вони стали жити значно скромніше, ніж колись. Перестали ходити до ресторанів. Бурий давненько не купував подарунків. Він сказав, що у нього є друга банківська картка. Але там виявилось значно менше коштів, ніж чоловік очікував. А тут ще хоче судитись з партнером по бізнесу. Де на суди брати кошти?

Коли Антін розповів про очікуваний прибуток від зібраної пшениці, баба Параска й фельдшерка з чоловіком твердо вирішили примкнути зі своїми паями до нього. Лише дядько Микита вагався.

- Ти ж сам сказав, що гроші за зерно ще не одержав, - звернувся він до Антона. - Невідомо ще, яка ціна буде на пшеницю. Там все дуже залежить від сортності. Тобі повідомили, якого сорту твоє зерно?

- Нормального другого сорту, - твердо відповів Антін. - В квитанціях вказано.

- За другий сорт й ціна десь на двадцять відсотків менша. От і прибуток буде не такий гарний, як чекаєш. По телевізору не раз про це толкували.

- Навіть за такої ціни ми будемо з прибутком.

Микита хотів ще щось сказати, але тітка Варка, його дружина, рішуче перебила:

- Баба Параска уже прийняла рішення. Ми теж не хочемо, щоб Микола наживався на нашій землі. Йде мова, що паї незабаром можуть продати. Не оглянешся, як земля уже буде не твоя. А у Антона з Юлею ми будемо, як у Бога за пазухою. Це ж свої, майже рідні люди. Бабуня Юлі була хресною нашого Іванка.

Невпевнений дядько Микита з сумнівом похитав головою, та після чергової чарки теж погодився вступити до, як він сказав, «нового колгоспу».

- Якщо у нас щось піде не так, то Микола може познущатись над нами, візьме назад в оренду на гірших умовах, або взагалі не захоче взяти. Що ми тоді робитимемо? Та ви люди молоді. Вам, звичайно, набагато видніше. Я теж згоден.

Бурий подякував усім за довіру:

- Я вас не підведу. Батько завжди останнім часом каже, що земля повинна мати свого хазяїна. Ви разом з Антоном станете справжніми фермерами, справжніми власниками своєї землі.

«Як вчасно Антін погодився доручити мені на півтора року свою ділянку! Нормально тут попрацюю й СБУ відчепиться від мене. А я тим часом робитиму свою підривну справу. Думаю, ФСБ погодиться з моїм планом. Адже мені наказали проявити ініціативу та шукати нові можливості як можна більше зашкодити новій українській владі. Тепер у мене розв'язані руки для спілкування з людьми, директором елеватора, фірмами механізаторів, власниками добрив, різних хімічних засобів захисту рослин. Та з пів року потрібно сидіти тихо, мов миша у норі».

Антін встиг зібрати рипак, оформив доручення щодо паю землі на Бурого, одержав розрахунок у РЕС. В ніч перед назначеним у повістці днем вони з Юлею не спали. Всі речі, що брав з собою, були ще звечора двічі переглянуті й складені в невеликий рюкзак. Поклав туди й зошит з чернетками нових пісень, над якими думав попрацювати на службі. Їх давно набралось для другого альбому. Але поїхати до міста на їх запис часу так й не знайшлося. Дорогу електричну гітару, звичайно, з собою не брав. Надіявся, що там буде у когось звичайна дешевенька.

- Найнеобхідніші речі передбачив, - пригорнув чоловік Юлю. - Лишнього брати не потрібно. Гроші всі залишаю тобі. З собою візьму гривень двісті. В армії буду на всьому готовому. Невідомо, коли Григорій одержить з елеватора кошти за пшеницю й рипак. Там уміють їх притримати. Якщо потрібно буде – позичиш у Тетяни. По мішку борошна й цукру ми купили, макаронів та круп теж. На деякий час вам з Богданом вистачить. На харчах не економ.

- Візьми, Антосю, п'ятсот гривень. Я була у магазині, так одна жіночка розповідала, що в армії годують хлопців погано. Дуже вичають волонтери. Але хоч батон купиш, коли, не дай Бог, будеш голодний. А ще потрібні кошти на поповнення рахунку мобільного. Телефонуй раз на тиждень, багато не говори. Мені б лише почути твій рідний голос та що все у тебе гаразд.

- Ти менше слухай тих жінок. Вони завжди панікують. Не може голодний солдат нормально служити. Капітан сказав, що нас посилають до Навчального центру. Там харчування налагоджене.

- Антосю, бережи себе, - зі слізьми на очах обняла й поцілувала вранці чоловіка змарніла за довгу для них ніч Юля. - Ти у нас один. Буду за тебе молитись.

- Не плач, - бадьоро Антін. - Москва сльозам не вірить! Все буде добре. Війна скоро закінчиться. Люди впевнено кажуть.

5.

Народу біля військкомату зібралось чимало. Рідні проводжали хлопців до війська. На Донбасі йшла війна. Люди розуміли, що після обіцяного Навчального центру прийдеться захищати країну від російської чуми, від так званого «руського миру», що непроханий віроломно, по злодійському увірвався на Схід і приніс людям велике горе й нещастя. Переважна більшість жителів Донбасу стали біженцями, втекли від постійних обстрілів, безробіття, розрухи та знущань до інших областей України та до Росії. Залишили домівки та десятиліттями нажите добро. Ворог великими силами оточив Донецький аеропорт, рвався до Харкова, Дніпропетровська, Маріуполя, Одеси. Його потрібно було зупинити за будь яку ціну. Воювали в основному одні добровольці. Їх ефективно підтримував добре організований волонтерський рух. Збройні сили були цілеспрямовано розвалені й нахабно розкрадені ставлениками тих же самих росіян, які до війни з непокірною Україною готувались останніх майже десять років. ФСБ і ГРУ Росії працювали в нашій країні майже відверто. Їх агенти були в усіх владних структурах. Давно формувалась та озброювалась «п'ята колона» на підтримку моска-

лів. У Криму та східних областях значна частина населення та все курівництво мали російські паспорти. Мери не лише малих, а й великих міст відверто агітували населення за «руський мир», лякали «бандерівцями» та «фашистами» «Правого сектору» й УНСО.

Під голосіння та плач проводжаючих хлопців посадили до автобуса. Через шість годин вони вже були у Навчальному центрі, розташованому неподалік від невеликого містечка. Це був колишній полігон Збройних сил. В той день сюди привезли біля чотирьох сотень строкатих новобранців з декількох областей. На плацу офіцери під керівництвом енергійного майора сформували з них чотири роти. Командирами рот майор представив капітанів та старших лейтенантів. Антін попав до роти, якою командував високий стрункий капітан Голуб.

Перед новобранцями виступив сивовусий полковник у камуфляжній формі та голубому береті.

- Синки! Вітаю вас у нашому Навчальному центрі! Вас направили сюди пройти вишкіл молодого бійця. Запевняю: ми зробимо все, щоб навчити вас воювати спритно, ефективно, з максимальною особистою безпекою. Це буде складно. Але важко в навчанні - легко в бою! У нас ще немає деяких тренажерів, всі види стрільб проводяться на відкритому повітрі. Поки стоїть гарна погода, ми цей час повинні використати найефективніше за ускладненим розпорядком дня. Командири рот і взводів мають великий досвід служби. До вас вимоги прості: відповідальна військова дисципліна й наполегливість у навчанні. По мобільних телефонах, якими користуватись якомога рідше, розмови повинні бути короткими, не більше тридцять-сорок секунд. Сказали рідним, що живий та здоровий і досить. Для них це головне. При крайній нагоді поспілкуватись більше, переговоріть з мобільного командира взводу чи роти. Їх мобільні шифрують свій номер. З них не можна записати текст розмови. Ворог не спить. Запеленгує ваш номер й тоді чекайте різних неприємностей. Такі випадки уже є. Впевнений: за два місяці вийдете з нашого Центру гарними бійцями. На всі ваші запитання дадуть вичерпну відповідь командири взводів і рот.

Командир роти Голуб відвів свій підрозділ, зупинив перед казармою, зачитав повзводно прізвища бійців, представив командирів взводів. Антона зарахували до другого взводу, де командиром був молодий чорнявий лейтенант Анатолій Мозговий.

- Приміщення нашої роти знаходиться на третьому поверсі казарми, що позаду вас, - продовжив ротний. – Старшина прапорщик Сизий разом з командирами взводів зараз перевірить ваші рюкзаки та сумки. Все спиртне буде конфісковане й вилите в умивальники у вас на очах. Лишні речі зберігатимуться у ротній каптерці. Після цього покажуть ваші ліжка в казармі. Вечеря – о дев'ятнадцятій годині. Сьогодні на вечерю поведе старшина роти.

- Командирам взводів і старшині приступити до перевірки особистих речей бійців! – скомандував ротний і пішов у напрямку штабного приміщення, яке знаходилось поряд з плацом.

Командири взводів після початку перевірки пішли до казарми. Старшина, середнього зросту білявий чоловік років сорока, сам ретельно виконував наказ ротного. Пляшок з горілкою і вином виявилось чимало. Хлопці з жалем дивились, як спиртне виливали в умивальник. Один прицмокнув язиком:

- Краще б я випив горілку в автобусі! Та боявся з'явитись до Навчального центру п'яним. Могли ж зразу наказати. Тоді довго прийшлося б відновлювати свій авторитет.

- А він у тебе є? – запитав Антін.

- Характеристику директор фірми написав гарну. Сказав, що з такою характеристикою зразу ж присвоять звання старшого солдата й можуть раніше відпустити додому.

- Ким ти працював на фірмі?

- Водієм директора. А що?

- Тоді зрозуміло, чому така гарна характеристика. Думаєш, що й тут тебе назначать водієм начальника Навчального центру.

- Може не начальника Центру, а начальника штабу, командира батальйону, чи нашого ротного Голуба.

- Саме на тебе чекали! – вмішався в розмову сусід. - У них водії давно уже є. Я бачив, як той полковник біля плацу сідав до «бобика». Водій відчинив йому дверцята й вони поїхали до КПП.

Старшина закінчив огляд речей, скомандував вирівнятися у шерензі. Потім голосно:

- Хто працював електриком, вийти зі строю на два кроки!

Вийшли Антін і ще один вайлуватий хлопець.

- Ви залиште речі в казармі, візьмете плоскогубці й викрутки, вийдете сюди та зачекаєте на мене.

- Зараз, - голосно скомандував старшина, - всі строєм за мною до казарми на третій поверх! В казармі не курити! Є курилка в коридорі біля туалету.

У казармі командири взводів показали хлопцям, які ліжка кому займати, та тумбочки одну на двох. Ліжко Антона було розташоване біля вікна. Він поклав рюкзак до тумбочки, зачекав другого електрика. Познайомились. Його звали Дмитро. Вони разом вийшли на двір. Старшина повернувся хвилин через двадцять.

- Є, хлопці, робота. Командир роти чекає вас на КПП. Йдіть зараз у його розпорядження

Капітан Голуб з КПП привів хлопців до своєї квартири, яка знаходилась у двоповерховому будинку на сусідній вулиці. Виявилось, що у нього вийшов з ладу електричний нагрівач води у ванній кімнаті. Потрібно було терміново зняти старий та підключити й налагодити такий же новий. Він стояв упакований в коридорі.

- Надіюсь, плоскогубці та викрутки у вас є?

- Звичайно, - відповів Антін, - як може нормальний електрик обійтись без інструменту.

- Тоді приступайте. Я працюватиму у великій кімнаті.

Робота була порівняно проста. Антін колись ставив подібний нагрівач вдома, тому взяв керівництво на себе. Через годину все було зроблено. Хлопці наповнили водою й включили нагрівач в електромережу. Прилад працював справно.

- Товаришу капітан, приймайте роботу, - доповів Антін.

- Так швидко все зробили? Гріє? – ротний зайшов до ванної кімнати, включив на деякий час й виключив воду. - Молодці! Дякую! Мийте руки та пішли на кухню. Я приготував дещо перекусити. Ви ж з дороги ще нічого не їли.

На столику стояв графин компоту, у тарілках котлети, нарізана ковбаса, сало, помідори, огірки, хліб.

- Сідайте й поїжте, - запросив капітан. - Пийте компот. Через пів години я відведу вас до казарми. Сьогодні занять не буде. Відпочинете перед вечерею. Ти давно працюєш електриком? – звернувся до Антона.

- Майже шість років. Спочатку на заводі, а потім у РЕС.

- Назначаю тебе радистом ротної радіостанції. Доложиш командир у взводу. Навчання проходитимеш окремо з радистами.

Наступного дня для Антона почалась служба. Старшина сказав, що хлопців переодягнуть у військову форму перед прийняттям присяги десь через місяць. До цього служитимуть у домашньому одязі. Добре, що Юля заставила взяти з собою куртку. Вечорами уже ставало холодно. Годували хлопців поганенько. Більше рідкі ячмінні та пшоняні супи майже без м'яса, пшеничні каші на комбіжирі, іноді макарони. Навіть хліба вдосталь не давали. Зате чаю з двома кусочками цукру-рафінаду – скільки хочеш. Та Антін від голоду не страждав. Він був досить худорлявий і звик їсти мало ще коли жив у заводському гуртожитку. Колись вичитав, що людина відповідно до своєї комплекції та характеру за своє життя має спожити певну кількість їжі. Раніше з'їсть – раніше помре. В душі він сміявся над цією теорією, але старався їсти мало, ніколи не переїдав.

Заняття з радистами проводив старший прапорщик Коваль. Енергійний, статний, завжди підтягнутий русявий красень був дуже вимогливий.

- Ви свою радіостанцію повинні знати як п'ять пальців! - сказав прапорщик у класі на першому ж занятті. – Спочатку розглянемо її устрій та принцип роботи по плакатах, а потім все попробуєте руками. Це досить старі радіостанції. Нові у нас з'являться не скоро. Але, саме головне, вони працюють дуже надійно на різних діапазонах радіохвиль.

Плакати теж були старі, місцями порвані та вицвілі, ще з радянських часів. Усі написи – російською мовою. Прапорщик проводив заняття українською. Та іноді виривались російські слова. Особливо назви вузлів та деталей. Антонові, який добре розбирався у електричних схемах, заняття давались легко. Те, що іншим потрібно було розжовувати декілька днів, він розумів з першого разу. Постійно думав про дружину та Богдася.

«Дитині пішов лише п'ятий місяць. Добре, що Юля годує грудьми. Хлопчик, сказала фельдшерка, нормально набирає вагу, здоровенький. Незабаром почнуть рости зубки, підніматиметься температура. Тоді Юля ночами не спатиме. На городі ж нічого ще не збирали. Картоплю потрібно копати. Помідори й огірки ще є. Вона захоче консервувати. Потім підуть буряки, капуста, морква. Хто їй допоможе? Адже у тітки Варки своя робота. Вчора телефонував Юлі. Що можна розпитати за пів хвилини? Все у неї добре. Бурий ще не вибив кошти за пшеницю й ріпак. Він рішучий. Але й на елеваторі хлопцям пальця до рота не клади. Постійно лише обіцяють. Орендар Микола ніби погодився відпустити паї дядька Микити, баби Параски й фельдшерки. Але ж потрібно оформити всі документи в районі. Бурий там нікого не знає. Часто чиновники завуальовано вимагають хабар. До тих, хто працює за дорученням, ставляться з підозрою. Тому справа затягується».

- Швець, ти чому не слухаєш та не записуєш? - голосно прапорщик. – Розкажи, як працює перемикач діапазону радіохвиль.

Антін підхопився й впевнено почав відповідати.

Заняття проводились як у класі, так і в полі, на території великого полігону. Радистів учили правильно пересуватись, перебігати з радіостанцією, що висіла мов рюкзак за плечима, по нерівній, часом покритій кущами, заболоченій місцевості. Потрібно було навчитись маскуванню, швидкому розгортанню радіостанції для роботи та згортанню після закінчення сеансу зв'язку. А ще шифруванню та кодуванню передач. Крім радіостанції, у радиста мав бути автомат, підсумок з двома запасними ріжками набоїв, гранатами, протигаз. Потрібно було навчитись добре стріляти з автомата.

- Від уміння в бойових умовах правильно маскуватись, швидко проводити сеанси зв'язку та прицільно стріляти залежить ваше життя, - неодноразово підкреслював прапорщик. – Воно у ваших руках. Будемо працювати з вами кожного дня з ранку до ночі, щоб все навчились виконувати без роздумів, швидко й правильно.

Заняття проводились й після вечері. Лише за годину до відбою у хлопців був вільний час. Стомлений Антін встигав помитись, привести до порядку одяг та взуття. Після вечірнього розводу, впавши на ліжку, зразу засинав. Він ще у перший вечір побачив, що біля тум-

бочки чергового по казармі на стіні висить старенька гітара. Та лише через два тижні, коли втягнувся у процес навчання, хвилин за тридцять до відбою взяв її до рук. Присів на табуреті в кутку казарми, тихо налаштував струни й заспівав з «Океану Ельзи» Вакарчука.

Я не здамся без бою!
Я не здамся без бою!
Хто ти є, ти взяла моє життя,
І не віддала, хто ти є.
Ти випила мою кров і п'яною впала.
Твої очі кличуть, хочуть мене,
Ведуть за собою.
Хто ти є, і ким би не була ти.
Я не здамся без бою!
Я не здамся без бою!

У казармі стояв гомін, мов у збудженому вулику. Та з першими словами пісні стало тихо. Біля Антона зразу ж зібралось коло хлопців. Дехто тихо підспівував, інші лише рухали устами, але більшість зачаровано слухали. Стомлені після важких занять хлопці стали бадьорими, повеселіли. Пісню, що була про кохання, сприймали мов бойовий заклик усіма силами протистояти хижому ворогові, який десятиліттями називав себе «старшим братом».

З того вечора Антін перед відбоєм давав невеличкий концерт, виконуючи декілька відомих та своїх пісень. Хлопці уже чекали його співу, самі приносили гітару. Після кількох вечорів у гітарі лопнула одна струна. Та Антін не розгубився й налаштувався грати на п'яти струнах. А через день старшина вручив йому комплект струн.

- Грай, хлопче, твої пісні беруть за серце й вселяють бійцям надію на гарне майбутнє. Зайдеш після вечері до каптерки. Я дам берці, а то твої черевики уже «просять їсти».

Незабаром хлопці прийняли присягу на вірність Україні. Перед присягою їх переодягли у зимню камуфляжну форму, дали нову білизну. В той день був святковий обід. Кожному по курячому яйцю. Каша була з м'ясом та компот з сушні. Після вечері занять не було. Антін на гітарі за годину програв всі свої твори, що планував поміс-

тити у другому музичному альбомі пісень. Він не вважав себе композитором. Та бардом-початківцем був уже гарним. Майже всі пісні хлопці супроводжували оплесками.

«Коли я повернусь додому, щоб записати другий альбом? Обіцяв Юлі створити щось на зразок «Одинокого пастуха» німецького композитора Джеймса Ласта. Поки що не виходить. Іноді в голові лунають гарні мелодії. Та часу осмислити й обробити їх зовсім немає. Тут потрібна прекрасна мелодія, від якої співає душа й хочеться полетіти у небо, як в чудовій пісні.

Дивлюсь я на небо, тай думку гадаю,
Чому я не сокіл, чому не літаю.
Чому мені, Боже, ти крилець не дав.
Я б землю покинув і в небо злітав.

Мрію, коли виросте Богдась, щоб він гордився своїм батьком, співав моїх пісень, поступив до консерваторії, куди я не зміг потрапити, і став гарним композитором. Докладу всіх можливих зусиль, щоб це здійснилось».

Швидко пролетів час навчань. Антону разом з декількома іншими хлопцями взводу присвоїли звання старшого солдата. Злагоджений, навчений батальйон після сніданку посадили у криті вантажівки й направили до зони АТО. Антін залишив гітару на тому ж самому місті, де біля тумбочки чергового по роті вона висіла на стіні. Хлопець з радіостанцією їхав на задньому сидінні легковика командира роти. Час від часу капітан Голуб вів перемовини з командирами взводів, запитуючи, чи бува не відстала якась машина з хлопцями, чи водії дотримуються дистанції. Постійно підтримувався зв'язок зі штабом батальйону. Добре перевірена радіостанція працювала без перебоїв.

6.

Бурий мав великий досвід спілкування з різними людьми. У відділ землеустрою районної адміністрації він приїхав своїм стареньким БМВ, яке купив недавно. Тетяні сказав, що партнер по бізне-

су повернув частину коштів. Домовитись з першого разу про припинення дії трьох договорів оренди з орендарем Миколою не вдалось. Він мав доручення від дядька Микита, баби Параски та фельдшерки на представлення їх інтересів з використання земельних паїв. Та на ці доручення ніхто не звертав уваги. Тоді Бурий повіз усіх трьох пайовиків до району. Їм прямо сказали, що переривати договори не стануть. Мов, про що думали, коли підписували останній раз на десять років, а пройшло всього лише чотири.

Напевне, орендар Микола давно «задобрив» адміністрацію.

- Що ж тепер робити? – запитав у чиновника дядько Микита.
- Мене категорично не влаштовують умови договору. Орендар, одержуючи на нашому чорноземі великі прибутки, дає лише тонну пшениці за шість гектарів. Це знущання з людей!

- Подавайте до суду, - розвів руками начальник відділу землеустрою. – Я нічим допомогти не можу.

- Суди тягнуться роками. Заставте орендаря. Невже у районі немає влади?

- Це не в моїй компетенції. Якщо у вас немає інших питань, то до побачення. Не заважайте працювати. Ми завалені роботою.

Бурий вирішив діяти інакше. Він знову сам поїхав до відділу землеустрою, поклав на стіл начальника конверт з тисячею доларів і таємною кінокамерою зафіксував передачу хабара. Чиновник заглянув до конверта та зразу ж прийняв рішення перервати дію договорів оренди, за які просив Бурий. Спецназівець «Кобри» планував використати відео передачі хабара у майбутньому.

- Ставав на коліна й умовив землеустрій піти нам назустріч, - розповів пайовикам Бурий, не сказавши про хабар жодного слова. – Тепер ви укладете договори з Юлею про створення фермерської спілки. У нас разом 24 гектари чорнозему. Ви добре розумієте, що уже матимемо можливість дотримуватись надзвичайно потрібної для родючості землі сівозміни.

- Ну, Григорію, ви й голова! Що б ми робили без вас? Цю справу потрібно обов'язково обмити! – зразу ж наполіг на своєму після оформлення документів по організації фермерської спілки дядько Микита, потираючи руки. – Інакше нам не буде удачі та прибутку, на який ми так надіємось. Разом організуємо гарний обід.

- Пропоную назвати спілку «Світанок» та випити за її успішну діяльність, - впевнено сказав за столом перший тост Бурий. - Бухгалтером спілки прошу затвердити нашу господиню Юлю. Адже маємо з першого ж дня вести бухгалтерський облік. Потрібно взяти у банку кредити на купівлю насіння, оранку та посів озимих культур.

- Я підтримую! – перехилив чарку дядько Микита. - Хто проти? - взяв він на себе функції головування. – Одноголосно. Юля, ти погоджуєшся?

- А куди дінусь! Лише я з вас усіх знаю бухгалтерську справу.

- Головою ревізійної комісії пропоную обрати шанованого дядька Микиту, - далі Бурий, добре розуміючи, що Микиті буде важко розібратись у фінансових документах спілки і це Бурого влаштувало. – Він людина справедлива. Зловживання зразу ж знайде й не допустить. Немає заперечень? Одноголосно. А членами ревізійної комісії будуть баба Параска та Лариса, - показав Бурий очима на фельдшерку.

- Я згоден, - знову налив чарки та випив свою Микита. – Грамота у мене трохи шкутильгає. А справедливості хватить на всіх.

- Може мою внучку Олю оберете замість мене? – запропонувала баба Параска. – Я хочу переписати на неї свій пай.

- А де вона? – дядько Микита. – Заочно вибирати у такій справі ризиковано. Може Ольга не погодиться.

- Так Оля сьогодні приїхала до мене на вихідні. Зараз швиденько покличу її, - підхопилась з-за столу Параска.

Ольга зайшла до хати після баби Параски, чемно привіталась і, вдаючи соромливість, опустила очі та зупинилась біля дверей. Білявка була одягнена по святковому. Висока модна зачіска, світло коричнева з широкими рукавами блузка, на якій дуже гарно виглядало рожеве намисто, світла спідниця. На пальці правої руки обручка, на лівій – золотий зі світло коричневим брильянтом перстень.

- Сідай за стіл, - запросила Юля. – Випий з нами за фермерську спілку «Світанок», до якої вступила й бабуня Параска.

Бурий не міг відірвати очей від чарівної Ольги. Його дружина Тетяна теж була гарною. Та Ольга – значно ефектнішою. Очі його загорілись. В голові мимоволі почали вимальовуватись думки щодо якнайшвидшого зближення з красунею.

«Давненько таких не бачив! Не пробачу собі, якщо не пригорну, не оволодію цією жінкою. Які великі груди випирають з-під блузки! І у високих стегнах крислата. Саме такі нестерпні у пестошах і задовольнять палаючого чоловіка. Колись у мене була подібна коханка. Двічі їздили з нею на море у Сочі. Вдень відсипались на пляжі. А вночі хіба з такою заснеш! Та мав необережність прийти з нею на день народження товариша по службі. Той незабаром одержав звання полковника і красуня перескочила до нього. Сьогодні ж увечері попробую зайти до цієї Ольги».

- Бабуня сказала, що переписує на вас пай землі, - звернувся до жінки Бурий, коли Ольга сіла за стіл, - та пропонує обрати замість себе до ревізійної комісії. Ви не проти?

- Не знаю. Я живу та працюю у райцентрі.

- Це не має значення, - знову взявся головувати Микита, наливаючи всім у чарки горілки. - Пай буде на тобі. Тобі й бути у комісії замість Параски.

- Я згодна, - подивилась відверто у вічі Бурому Ольга. Досвідчена у відносинах з чоловіками жінка зразу зрозуміла, чого хоче від неї цей незнайомий красень. Вона теж була не проти спробувати, на що він здатен у коханні.

- Тоді всі організаційні питання вирішили, - піднявся, похитуючись, Микита та направився до дверей. – Я пішов до себе. Потрібно давати свиням їсти. Варко, ти залишайся, допоможеш Юлі прибрати зі столу.

Коли всі розійшлись, Бурий став оформляти якісь документи. Вирішуючи справи, він іноді заїжджав й зупинявся у Юлі. Ночувати, не ночував. А Юля могла запропонувати щось перекусити, пообідати. У селі всі знали, що вони з Антоном приятелюють, приїжджали на раз з дружиною до них в гості, Тетяна є кумою Юлі. Тому, побачивши авто Бурого біля Юлиного двору, не дивувались.

Юля погодувала дитину й вивезла в колясці надвір. Вони з Варкою прибрати зі столу, перемили посуд. Надворі стемніло. Варка пішла додому. А Бурий все щось писав. Нарешті піднявся.

- Юлю, підпиши протокол зборів, на яких усі погодились

створити нашу фермерську спілку. Зараз зайду до дядька Микити. Він головував на зборах. Підпишу й у членів ревізійної комісії та поїду до міста. Тетяна уже дзвонила. Тобі вітання.

- Баба Параска, ти знаєш, живе поряд, - підписала протокол Юля. – А хату фельдшерки знайдеш?

- Брав у фельдшерки якимось пігулки. Знайду. Як ваш малий?

- А що йому. Побув на свіжому повітрі, наївся та спить.

- Антін давно дзвонив? Що сказав?

- На тому тижні. Живий, здоровий, йдуть навчання. Їм говорити довго не можна.

- Не казав, що планується після навчань? Куди направлять? – шпигун вирішив вивідати, де підсилюватимуть бойові позиції.

- Сказав, що нічого їм про це невідомо.

- Будемо надіятись на краще. До побачення! Я домовлюсь на днях про кредит та приїду за тобою. Бухгалтер повинен у банку підписатись.

Бурий зайшов з протоколом до Микити, якого ледве розбудила Варка, підписав у фельдшерки. Потім від'їхав подалі від Юлиної хати, поставив машину у провулку та направився до баби Параски. В їхній хаті горіло лиш одне вікно, що виходило у квітник. Собаки в дворі не було. Бурий переліз через огорожу. Наштовхуючись в темноті на якісь невисокі колючі кущі, видно, троянди, обережно підійшов до вікна. Через щілинку у фіранці побачив, що Ольга сидить за столом й читає книгу. Одягнена була в той же одяг, у якому приходила до Юлі. Лише намисто зняла. Він тихенько тричі стукнув у вікно. Ольга ніби когось чекала, зразу ж підняла голову, посміхнулась та підійшла до вікна. Потім у відчинену квартирушепотом:

- Я зараз відчиню. Йди до дверей.

Через пів хвилини чоловік був біля дверей. Він часто дихав від хвилювання, передчуваючи майбутню насолоду від побачення з чарівною жінкою. Тихо відкрились двері. Ольга вийшла у накинутій на плечі курточці. Бурий без слів пригорнув її та став нестямно цілувати, нетерпляче притискати до себе за спину. Ольга майже зомліла у обіймах, відповідаючи на гарячі поцілунки.

- Бабуня уже давно спить. Зайдеш до мене? - ледве відірвалася від чоловіка Ольга.

- Старі люди сплять дуже чуйно. Моя машина неподалік у провулку. Пішли туди.

До хати сяюча закохана Ольга повернулась під ранок. Вона перебирала в голові події останніх годин. Збудження від пестоців та розмов з Бурим не покидали її ні на хвилину. Він запевняв її, що такої жінки ніколи в житті не зустрів, що закохався з першого погляду, що це надзвичайне, послане небом кохання. Але залишити дружину, з якою «у них спільний бізнес та вона тримає в руках всі кошти», він не може. Тому благав не відмовити у побаченнях. Ольга повірила, вона прагнула такого кохання. Вони домовились час від часу зустрічатись. У Бурого завжди буде повід поїхати сюди у справах спілки. На його запитання, чи не заважатиме її чоловік, Ольга відповіла, що той воює в АТО.

7.

Батальйон розташували у триповерховій школі якогось містечка, куди вони прибули після обіду. Взвод Антона зайняв велику класну кімнату на другому поверсі, до розмістилась їхня рота. Парти з кімнати були уже винесені. Та на стінах ще висіло декілька географічних карт України. Ліжок у кімнаті не було. В кутку височіла гірка складених старих чорних матраців.

- Матраци розстелити акуратними рядами по підлозі, - наказав командир взводу Мозговий. - Зробити між ними проходи. Спатимемо на них. Ліжок поки що не буде. Рюкзаки з особистими речами покласти під голови. Подушок немає. На першому поверсі умивальник. Можна з дороги умитись. Нікуди не відлучатись. За пів години шикування роти у дворі. Взяти з собою для обіду миски, ложки, кварта. Наказую: у розмовах по мобільному наше місцезнаходження не повідомляти. Ворог не повинен знати дислокацію батальйону. Вважайте, що ми продовжуємо військові навчання з виїздом за межі полігону. Сьогодні черговий по взводу Дубовик.

Командир роти капітан Голуб перед строем наголосив:

- Ми прибули до зони бойових дій! Польова кухня уже приготувала обід. Строем повзводно йдемо обідати. Після обіду повернутись до своїх класів, де командири взводів поставлять вам завдання. Завтра вранці одержати особисту зброю.

Кухня на колесах диміла неподалік. Кухар наливав хлопцям по черпаку супу, потім каші й по кварти гарячого чаю. Обідали поряд з польовою кухнею у дворі школи стоячи. Командир взводу обідав разом з хлопцями. Звичайно, це було незручно. Але приміщення під їдальню поки що не було виділено.

Взвод повернувся до класної кімнати. Антін з радіостанцією – до командира роти, кабінет якого знаходився, як і вся рота, теж на другому поверсі. Тут було дві кімнати. У великій дальній з трьома вікнами стояв робочий стіл ротного, декілька стільців, диван та шафа. В ближній до виходу, меншій з одним вікном, розмістили радиста й ординарця. Радіостанцію, щоб було якомога ближче до ротного, Антін поставив на тумбочку в кутку біля дверей, усівся на стілець поряд. Посередині кімнати стояв невеликий стіл, за столом – два стільці. Під боковими стінами ординарець, звали його Павло, уже розстелив матраци. Вони з Антоном давно подружились. Павло був веселим хлопцем й завжди приходив на вечірні концерти Антона ще на полігоні.

- Ти наївся? – запитав Павло. - У тумбочці є ковбаса, хліб й декілька цибулин. Поки що роздобути чогось кращого не вдалось. Старшина пішов до штабу батальйону розпитати у зама по тилу, коли можна одержати пайки ротного та командирів взводів.

- Наївся, - впевнено Антін. – Головне - дали гарячого. А то уже почало бурчати в животі. Ти все знаєш. Як називається це містечко? У кімнаті, де розмістився наш взвод, є велика карта України. Можна подивитись, де саме ми знаходимось.

- Чого дивитись? Містечко Горняк. Всього у двадцяти кілометрах на захід від околиць Донецька. Якщо добре прислухатись, то при східному вітрі чути вибухи артилерійських снарядів. Реактивні снаряди «Градів» можуть сюди долетіти. Наші хлопці давно захищають Донецький аеропорт. Там йдуть запеклі бої.

- Невідомо, на яку ділянку АТО нас направлять?

- Не чув. Напевне, це секретна інформація.

- Швець! – почувся голос капітана Голуба. - Виклич командира першого взводу. Прибути терміново! Павле, старшина ще не телефонував? Щось він довго затримується.

- Не дзвонив, - чітко відповів ординарець. – Я зараз сам його

наберу.

Через хвилину прибіг захеканий взводний. Що йому говорив Голуб, через зачинені двері чути не було. Та незабаром дуже заклопотаний, він побіг на вихід.

Потім капітан наказав викликати командирів другого та третього взводів. З кабінету почулась голосна лайка ротного. Можна було розібрати окремі слова. Та змісту розмови не вловити.

Через пів години у навушниках Антона почувся голос начальника штабу батальйону. Той наказав прибути капітану Голубу до штабу на вісімнадцяту годину. Передаючи цей наказ, Антін звернув увагу, що капітан навіть не підняв голову, а уважно розглядав розстелену перед ним на столі карту. Видно, уже було відому, на яку ділянку АТО висуватиметься батальйон. Ротному щось наказували то заступник комбата з бойової підготовки, то заступник начальника штабу, чи зам по тилу. Заклопотаний Голуб весь час був у великій напрузі. Ординарець двічі грів та носив йому у великій чашці чай. Потім старшина роти поніс щось у сумці. Незабаром він виглянув з дверей і простяг ординарцю пакет.

- Павле, наріж нам скоріше шинки й відкрий консерви. Ротний ще не обідав. У тебе ж є ковбаса. Чому не подав?

- Я пропонував, - винувато Павло, приймаючи пакет. – Та він відмовився, попросив лише чаю.

- Ти повинен годувати ротного мов дитину! – сердито старшина. – У нього голова йде обертом від наказів зі штабу. Скоріше давай дві склянки, шинку, консерви й хліб.

- Я в усьому винен! – коли старшина з їжею вийшов до ротного, почав виправдовуватись ординарець, звертаючись до Антона.

- Ковбаса капітанові за останні дні набридла. А старшина не міг одержати йому нормальний пайок.

Повеселілий ротний пішов на вісімнадцяту годину до штабу. Павло нарізав ковбаси, цибулі й вони з Антоном перекусили. На вечерю до польової кухні ходили по черзі. Адже по радіостанції могла поступити якась команда. Не дочекавшись ротного, вони обоє вклялись спати на матрацах. Вкритись не було чим. Антін натягнув на голову куртку. Павло почав розповідати якийсь анекдот. Та зморений за день хлопець заснув зразу. Наснився йому яскравий сон.

Ніби він достроково повертається з військової служби у новенькій камуфляжній формі в званні старшого сержанта. Війна на Донбасі закінчилась. Бандитів сепаратистів та російські війська вигнали за межі України. Поїзд прибув до обласного центру вранці. Чудовий настрій посилюється завдяки гарній сонячній погоді. До відправлення автобуса ще є час. Наспівуючи тихо якусь пісню та мило посміхаючись до перехожих, він йде до знайомого діджея. Той дуже радо його зустрічає, вітає з поверненням додому й записує другий музикальний альбом. Діджей звертає увагу на одну з пісень. Вона пролунала у студії з такою чистотою та проникністю, що дух захопило. Ніби у гірському струмку осяяна ранішнім сонцем жива, надзвичайно чиста вода радугою стрибає між різнокольоровими камінцями. Так і тягне роздивитись її якомога ближче, насолодитись життєдайністю й напитись!

- Ти сам створив таку чудову мелодію? – спантеличено діджей.

- Звичайно! У мене плагіату, як у давнього російського композитора Дмитра Покраса, ніколи немає. Хлопцям на службі сподобалась.

- Я маю дуже чутливий нюх на гарні музичні твори. Це точно буде хіт року! Давай зробимо з тисячу дискет. Гарантую: вони вмить розійдуться.

- Пробач, та коштів на це не маю. Нам видали добовий сухий пайок й гроші лише на проїзд. Хотів по дорозі купити морозива та не було за що.

- Це не такі вже й великі кошти. Я вкладу свої! Прибуток, якщо ти не проти, поділимо навпіл.

- Добре, розповсюдженням дискет займешся сам. Мене ж в селі чекає фермерська спілка. Там об'єднали чотири земельні паї. Плануємо організувати свиноферму та переробку м'яса на різноманітні копчені та варені ковбаси, сардельки, шинку, будемо коптити сало. Потім закупимо обладнання для випуску соняшникової олії. Посадимо з гектар яблунь та груш. Роботи - непочатий край.

- Фермерська спілка – це дуже добре. Та знаходь час для написання нових пісень. У тебе композиторський талант. В області подібних композиторів немає. Можемо уже зараз укласти дружню

угоду. Я випускатиму наступні альбоми та домовлюсь з двома трьома співаками. Організуємо концерт твоєї пісні. Просто грати для себе, чи сусідів у селі ти не маєш морального права. Талант потрібно виносити до людей, розвивати у концертній діяльності.

Сон перервав сильний крик ординарця: «Бойова тривога! Антоне, швидше вставай! Рота шикуються надворі!»

Антін, не розуміючи, що відбувається, підхопився на ноги, взувся.

- Що сталося? – до уже одягненого Павла, що рушив до дверей.

- Бойова тривога! Хапай радіостанцію та бігом надвір!

Автоматично одягнувши куртку й шапку та закинувши радіостанцію за плечі, Антін побіг по сходах вниз. Раптом почув сильний вибух снаряду десь поблизу. Зупинився, мов вкопаний, і присів. На нього ззаду хтось налетів, ойкнув та збив з ніг. По сходах поряд бігли вниз хлопці. Один з них схопив Антона за лямку радіостанції, підняв догори та вигукнув:

- Не падай, а то затопчуть! - підхопив радиста під руку й вони разом вибігли з казарми.

Надворі творилось щось страшне. У темноті, яка час від часу освічувалась розривами, неподалік з нечуваним гуркотом вибухнув ще один снаряд, далі – інший. Один попав у бокову стіну казарми. На бійців зверху посипались куски цегли. Деякі хлопці з криками кинулись назад до приміщення, інші розбігались у різні боки, притулились до стіни, чи попадали на землю. Почулись крики поранених. Раптом голосно пролунала рішуча команда:

- Лягай! До закінчення обстрілу не вставати!

Антін впав на землю, зі страху затуливши долонями вуха.

«Ми ж далеко від лінії розмежування з сепарами. Як нас можуть вони обстрілювати? Не пройшло й доби з часу нашого прибуття, а ворог точно знає місце перебування батальйону. Часом чи не українські артилеристи стріляють не в той бік? Капітан наказав у розмовах по мобільному не називати містечко, у якому ми знаходимось. Хтось, напевне, проговорився. Чи якийсь посібник ворога передав сепарам наші координати. Не дай Бог, снаряд попаде в мене, чи смертельно поранить осколком. Богдась залишиться сиротою. Не вже, не зробивши жодного пострілу в бою, я можу загинути?».

Обстріл тривав хвилин двадцять. Вони Антонові здались вічністю. Нарешті затихло. Почало світати. Почулась голосна команда:

- Встати! Стояти не місці, оглянутись довкола! Через хвилину шикуватись перед входом до казарми!

Антін піднявся. Кроків за двадцять від нього зяяла чорна воронка від вибуху. Це була кругла яма діаметром з півтора метра та глибиною з метр. Земля навколо воронки покрита грудками зеленого дерну та свіжого чорного ґрунту. Неподалік лежав на спині хлопець з розкинутими руками. Він не подавав ознак життя. Подалі ще виднілось декілька воронок. На боковій стіні казарми на рівні третього поверху зяяла велика чорна діра.

- Повзводно шикуйсь перед казармою! - пролунала команда капітана Голуба, який стояв біля входу до казарми й підтримував правою рукою ліву. Вона була перев'язана білою пов'язкою, на якій виступила пляма крові. – Допомогти бійцям, яким важко пересуватись. Санінструктору надати допомогу пораненим! Загиблого хлопця не зачіпати.

Поранених виявилось вісім хлопців. Двоє не могли пересуватись. Шестеро зайняли місця в строю.

- Командирам взводів перевірити наявність особового складу та доповісти мені, - знову пролунала команда капітана, коли рота вишикувалась.

- Товаришу капітан, вас викликає командир батальйону! – почув виклик по радіостанції Антін.

Капітан підійшов до Антона, притулив до вух навушник. Через хвилину відповів:

- Один загиблий, вісім поранених! Ваш наказ зрозумів. Виконую. Через п'ятнадцять хвилин доповім, - капітан передав навушник Антону, взяв до руки планшет й щось записав. - Пораненим вийти зі строю! Старшині й санінструктору розмістити поранених на першому поверсі казарми. Організувати догляд та нагодувати. Рота, праворуч! За мною кроком руш!

Капітан вивів роту за межі шкільного двору й направився до великого двоповерхового будинку неподалік. На фасаді будинку вище першого поверху висіла написана червоною фарбою вивіска: «Кінотеатр Першотравневий». Вхідні двері були відчинені.

- Командирам взводів повзводно розмістити особовий склад у приміщенні кінотеатру. Відлучатись за межі кінотеатру забороняю. Сніданок буде готовий за дві години.

Капітан зайняв гарно обставлений кабінет директора кінотеатру. Тут було три кімнати. У одній розмістились ординарець і радист. По радіостанції Голуб доповів командирі батальйону:

- Ваш наказ виконано! Рота зайняла приміщення.

Лише тепер Антін побачив, що з одного боку корпусу радіостанції виднівся невеликий отвір з нерівними загостреними краями.

«Попав осколок від снаряду! – аж захололо серце чоловіка. – Це ж могло мене поранити. Радіостанція захистила. Дякую! Віддячила за те, що по людському до неї відношусь. Щоденно протираю, перемикач діапазону радіохвиль відрегулював, щоб не дуже сильно стрибав, перемикався плавно. Часто перевіряю кріплення антени, уже декілька разів підтягував усі гвинти й шурупи. Адже може розхитатись корпус. Навіть після попадання осколку радіостанція працює бездоганно. Он індикатор зарядки акумулятора почервонів. Потрібно підзарядити. Колись на заводі наш електрик не слідкував за справністю свого інструменту. Інші після роботи акуратно все складають до ящиків слюсарного верстака. А він кине інструменти на купу й пішов мити руки та переодягатись. Над ним підсміювались. Та все могло закінчитись трагічно. Одного разу у нього в руці розпались плоскогубці, якими тримав провідник під напругою. Провідник впав на руку. Електрик лише випадково не загинув».

Так, не взявши участі у жодному бою, навіть не зайняв бойові позиції та без зброї у руках, рота понесла перші втрати. Попереду були важкі бої по підтримці хлопців, які самовіддано захищали територію Донецького аеропорту.

8.

Юля відчувала, що Бурий неспроста взявся за організацію фермерської спілки. Після незрозумілого суду, про який розповіла Тетяна, він практично не згадував про свій «бізнес», яким раніше іноді хвалився. Та Антона мобілізували й допомоги від когось було годі чекати. Вона добре пам'ятала, що Антін назвав Бурого якимось

слизьким, ненадійним. Була впевнена: бухгалтерський облік в її руках не дозволить тимчасовому голові фермерської спілки робити поширені останнім часом фінансові зловживання. Та їй сподобалась намальована Бурич перспектива розвитку спілки з висівом сої, організацією тваринницької ферми та переробкою м'яса, виробництвом олії, експортом продукції за кордон, купівлею якісної закордонної техніки. Розуміла: двадцяти чотирьох гектарів землі для цього замало. Але якщо вони два-три роки матимуть стабільний прибуток, то до їх спілки можуть примкнути ще декілька селян. Антін повернеться зі служби й тоді керуватиме він.

Для проведення посіву озимини потрібно було брати кредити на паливо, насіння, органічні та мінеральні добрива, оранку. Декілька відділень різних банків знаходились у райцентрі. Бурич зранку зателефонував, що приїде за Юлею десь перед обідом. Адже без бухгалтера кредит не дадуть. Юля нагодувала Богданчика, поклала до коляски спати й відвезла до тітки Варки.

- Пробачте, що приходиться вас просити приглянути за дитиною. Ми з Григорієм поїдемо за кредитом. Богдась добре нассався молока й спатиме години дві. Думаю: ми впораємось раніше.

- Юлю, чого ти вибачаєшся? Мені в радість допомогти. Адже ми віддали вам землю й спокійно чекаємо прибутку. А тобі приходиться постійно думати, як той прибуток одержати. Якби Антона не забрали до війська, то ми взагалі були б, як у Бога за пазухою. А Григорій – чужа людина. Щоб не обманув нас. Якось люди бачили його машину увечері неподалік від хати баби Параски. Може зайшов купити самогону? Так вона жене лише для себе.

- То він протокол підписував. До дядька Микити тоді теж заходив. І у фельдшерки був.

- Та ніби це було пізніше. Уже й не пам'ятаю.

- Ми з Антоном знаємо його з Тетяною давно. При мені вони й зійшлися, коли разом відзначали день народження Антона. Тоді у бійці Григорій дуже виручив мене й мого майбутнього чоловіка. Він мав якийсь бізнес. Та компаньйон його підвів. От і запропонував Григорій свої послуги в організації нашої спілки. Ми ж разом на зборах йому довірилися. Тепер маєте сумніви?

- Он у Никифорівцях орендар організував ферму, заробив ве-

ликі гроші та втік за кордон. Плакали людські кошти.

- Всі розрахунки проходилимуть через бухгалтера, тобто через мене. А мені з немовлям, тітко Варко, тікати з хати бабуні й моєї мами немає куди, - розсміялась Юля. – До того ж дядько Микита – голова ревізійної комісії. У нього все під контролем. Не бійтесь.

- Тобі, доню, видніше. Ти грамотна. А я закінчила майже п'ятдесят років тому лише шість класів та сьомий коридор. Мати померла, потрібно було доглядати менших сестер й брата. Сьомий клас прийшлося в листопаді залишити.

У райцентрі було шість відділень банків. У перших двох їм у кредиті відмовили, пославшись на порівняно невелику суму, яку просили Бурий з Юлею. З такими сумами банки, мов, не працюють. В інших чотирьох назвали майже вдвічі більші, ніж вторік, проценти за кредит. Юля рішуче не погодилась.

- Нам може не вистачити коштів на повернення кредиту.

- То що будемо робити? - насупився Бурий.

- До посівної ще є час, - впевнено Юля. - Приїдемо сюди через днів десять. Впевнена: щось поміняється. На такі великі проценти не погодиться жодний орендар та фермер. Банкіри повинні поступитись. Інакше залишаться без прибутків.

Повернулись до села години через три з половиною.

- Зачекай, - Юля попросила Бурого. – Я заберу у тітки Варки дитину й дам тобі пообідати.

- Щось ти затрималась? - тітка Варка до Юлі. – Богданчик прокинувся, почав плакати. Так я його по новому пеленала й дала соски підігрітого молока твоєї кози. Знову спить.

- Дякую вам дуже. Банки крутять мізки. Прийдеться на тому тижні ще раз їхати.

Бурий не поспішав, обідав повільно. Потім вирішував з Юлею, скільки будуть сіяти пшениці, сої, ріпаку, інших культур, перераховував декілька раз можливий урожай та прибуток, якщо все продати за весняними цінами. Додому поїхав, коли стемніло.

Наступного дня тітка Варка зайшла до Юлі й знову сказала, що люди бачили машину Бурого неподалік хати баби Параски.

«Я йому горілки в обід не налила, - подумала Юля. - У мене й немає. Може дійсно заїхав купити самогону. Але ж раніше він пив

коньяки. Й до нас привозив. Тепер не привозить. А я йому не купуватиму. Тетяну запитувати не стану. Ще із-за мене посваряться. Хай розбираються між собою самі. Тут своїх турбот вдосталь. Не закінчила копати картоплю. Потрібно вапном побілити погріб, щоб не заводились мокриці. Уже достигли яблука, пізні груші. Діжечки для квашення наллю водою. Адже за літо розсохлись».

Наступного разу знову не вдалось у банках взяти кредит. Бурий сказав, що у місті заходив поміняти карточку в «Ощадбанк». Там проценти за кредити нормальні. Юля у одному з відділень побачила знайому касирку за віконцем. Привіталась. Відвідувачів у відділенні більше не було. Бурий вийшов покурити.

- Скажіть, будь ласка, чому такий високий процент за кредити? – запитала Юля.

- Дуже вас прошу, - оглянулася касирка, - це чисто між нами. А то мене можуть звільнити з роботи. Орендар з вашого села Микола заходив до завідувача нашого відділення. Після цього завідувач наказав вам кредит надавати під вдвічі вищі проценти.

«Ось у чому причина! – зрозуміла Юля, щиро подякувавши касирці. - Микола вирішив чужими руками перекрити нам кисень. Мстить за утворення фермерської спілки. Адже ще більше пайовиків можуть перейти до нас. Або за нашим прикладом утворять свої фермерські господарства. Обійдемося! Візьмемо кредит у місті».

- Не будемо сюди більше приїжджати, - не сказала Юля Буруму про розмову з касиркою. – Заночуєш у мене. Завтра поїдемо вранці до міста й там оформимо кредит. Думають, що над фермерами можна знущатись.

- Я планував повернутись додому сьогодні, - якимось мляво відповів Григорій. - Та якщо потрібно, то затримаюсь. Давай нарубаю тобі дров. Микита порізав, а рубати йому уже важко.

- Я сама хотіла тебе попросити. Та ви там у місті до фізичної роботи не здатні. Мозолі натреш.

- Я ж на Уралі працював у будівельній бригаді. Тепер тіло потребує фізичного навантаження. Залюбки порубаю.

Після вечері, коли стемніло, він вийшов надвір покурити.

- З годинку подихаю свіжим повітрям. У нас в місті воно за-

бруднене вихлопними газами автомобілів та пилом. А тут таке чисте. Надихаєшся й навіть їсти не хочеться. Пройдусь по вулиці.

Повернувся чоловік години через дві. Розчервонілий, веселий, енергійний.

- Надихався на тиждень, - радісно потирав він руки.

«То був якийсь млявий, навіть коли рубав дрова, - здивувалась Юля. - Де він міг набратись такої радості? За дві години можна обійти майже все село. Невже знову заходив до баби Параски та випив там? Вона була до нього прихильна ще на зборах, коли організовували нашу фермерську спілку. Зразу погодилась приєднатись. Не даремно люди бачили машину Григорія неподалік її хати. Та мені байдуже. Випити трохи чоловікові не гріх».

- Ти б частіше Тетяну сюди привозив.

- Так я ж приїжджаю у робочі дні, коли вона працює. От відсіємось, тоді на вихідні разом й приїдемо.

Вранці знову прийшлося просити тітку Варку доглянути Богданчика. Юля принесла молока, бринзи.

- Потрібно за кредитом їхати до міста. У районних відділеннях банків дуже високі проценти. Це вам молоко. А ось у пляшечці з соскою – Богдасю. Погодуйте його, будь ласка, години через півтори. Ми не повинні там довго затриматись.

Коли проїжджали повз хату баби Параски, Юля побачила, що у дворі Ольга вивішувала якусь білизну.

- Оля приїхала до бабуні, напевне, ще вчора. Чомусь не зайшла до мене. Ми ж подруги. Я була свідком на її весіллі. Потрібно було б нам стати й привітатись.

Та Бурий промовчав. За метрів п'ятдесят був поворот. Водій удав, що зосередився на керуванні автомобілем.

«Він же її знає. Та чомусь промовчав, не зупинився. Вона була на зборах, ходив до неї підписувати протокол. Оля ж тепер член нашої спілки. Баба переписала пай на неї. Привезе Григорій мене назад й зайду до Олі. Давно не бачились».

- Потрібно було зупинитись, привітатись з Ольгою. Яюсь незручно вийшло, - знову Юля.

- У нас мало часу. Маємо до обіду взяти кредит. Потрібно ще привезти тебе назад. Дитину ж залишили на тітку Варку.

- Дійсно, маємо поспішати. Богдась весь час спати не буде.
- Що розповідає Антін?
- Сказав, що радисти не повинні бути говіркими. Здоровий, служба йде за розпорядком.
- Не сказав, у якому зараз місці?
- Їм заборонено про це говорити стороннім.
- Я ж за нього хвилююсь. Часом ще не воює?
- Ніби не воює. З нього слова лишнього не витягти. Знаєш, мені здається, що сої ми повинні висіяти більше, - поміняла Юля тему розмови. – Цей орендар Микола кожен рік сів пшеницю та ріпак. Земля виснажилась. Сівозміни ніякої. Звичайно, застосовував мінеральні добрива. Та потрібно більше органічного добрива: гною, перегною, чи торфу.

- Де ж його брати? Ферм навколо майже немає.
- Ти правильно сказав. Буде у нас свиноферма, буде й гній. А корінці сої накопичують органічні азотні добрива. Не продамо сою спиртовим заводам, здамо посередникам для продажу за кордон.

В «Ощадбанку» кредит видали зразу ж під нормальні проценти. Коли Бурій привіз Юлю назад, вона попросила його швидше забрати насіння й посіяти.

- На днях виоремо й засіємо, - запевнив чоловік. - Ти сьогодні переведи кошти за насіння, як ми запланували, та зателефонуй мені. А з трактористом я домовлюсь сам. Все зробимо. Не хвилюйся. У тебе вдосталь турбот з дитиною.

Баба Параска була рада, що Юля зайшла до неї.

- Могла б і з Богданчиком зайти. Я його давненько не бачила. Напевне, уже добре підріс? Хай росте здоровий!

- Дякую, мого молока уже не достає. Підгодовую козинім. Їздила по кредит, то залишила його тітці Варці. Тому зайшла на хвилинку. Бачила вранці на подвір'ї Олю. Де вона?

- Уже поїхала. Спасибі, поправа мені білизну. Лише одну ніч переспала. Вчора увечері заходив Григорій. Я налила йому чарку гарної горілки. Потім з Олею вони в дальній кімнаті про щось довгенько розмовляли. У молодих своє. Що нам, старим, у їх розмови встрявати. Виходив, то знову йому налила. Мені не шкода.

- Коли Оля приїде наступного разу, хай до мене зайде. Може

узнає в райцентрі, де можна придбати перегною на нашу землю.

«Григорій точно заходить до баби Параски випити горілки, - знову подумала Юля, не догадуючись про справжню причину, з якої Бурий біля двох годин «дихав свіжим повітрям». - Тому й не сказав, що бачив там Олю. Соромиться признатись, що іноді його тягне до спиртного. Знає: Антона прийшлося лікувати у нарколога. Та п'яним я Григорія жодного разу не бачила. От він вчора й повернувся з двору червонястим та веселим. Набігався чоловік за день, тому й захотілось випити».

Юлі й на думку не спадало, що коханець попередньо телефонує Ользі про свій приїзд. Діти у неї уже такого віку, що можна залишити одних. Зустрічатись у райцентрі, де працює Ольга та її багато людей знають, вони не в змозі. От й кохаються у селі. Бурий приходить увечері до баби Параски ніби випити горілки. А потім годинку-другу вони з Ольгою «ведуть якісь розмови» наодинці. Баба завжди дуже рада приїзду внучки, їм не заважає. Ольга вранці щось допоможе по хазяйству бабуні й повертається у недалекий райцентр. Найкраще ховатись від людей – це бути майже на виду. І взагалі Юля над цим й не задумувалась. Швиденько побігла забирати Богданчика. Тітка Варка доглядала його краще, ніж колись своїх дітей. У неї були внуки, за якими постійно скучала. Жили в Росії. Привозили їх у село до бабуні дуже рідко. От і виплескувала любов до рідних внуків на маленького Богданчика

Та цього разу мало не сталась біда. Коли Богданчик прокинувся й заплакав, Варка швиденько поставила на газову плиту миску з водою, куди помістила пляшечку з молоком, щоб підігріти. Адже холодного молока дитині не станеш давати. Сама ж поклала дитину на ліжко, стала пеленати та міняти памперс. Богданчик перестав плакати й Варка не поспішала, милуючись та розмовляючи з дитиною. Коли кинулась до плити, вода у мисці стала уже кипіти. Взяла за соску пляшечку, витерла від води рушником. Вона була ніби не гарячою. Варка уже хотіла вставити соску дитині до рота. Та трохи молока бризнуло на лице дитині. Богданчик скривився й заплакав. Молоко було надто гаряче. У Варки зупинилось серце! Могла обпекти дитині рота, горло й стравохід. Тітка від розпачу сіла

на підлогу й розплакалась. Пляшечка з молоком випала з руки та лежала поруч. Юля й застала її у такому стані.

- Чого ви плачете? Що сталося? – запитала стривожено. Дитина спокійно лежала поперек ліжка. Юля подумала, що з самою Варкою щось негаразд. Адже у такому віці міг раптово підвищитись кров'яний тиск, чи ще якась причина. .

- Молоко гаряче, - лише й спромоглась вимовити тітка крізь сльози. Вона перебувала у великому розпачі.

- Остигне, тоді й нагодуюмо, - взяла Варку під руки Юля й намагалась підняти. – Я допоможу вам встати. Не забились? Голова не крутиться? Приляжте. Може викликати фельдшерку?

- Та мені вже краще, - присіла на ліжко й витирала рушником сльози Варка. – Тебе довго не було, я й розхвилювалась.

- Кредит оформили під нормальний процент. Трохи загаялись. На днях маємо засіяти озимі. А де дядько Микита?

- Як пішов зранку не рибалку, так й немає до цього часу, - уже трохи заспокоїлась Варка. - Де його носить – не розумію. Нічого майже не снідав. Вчора приніс дві щучки. На тобі одну, - тітка витягла з холодильника й подала Юлі рибину.

- Як буду з вами розраховуватись? – поцілувала Юля тітку. – За Богдасиком доглядаєте, рибу даєте, дядько Микита весь час допомагає. Бабуні немає, то ви мені за рідну матір.

- Доню, ти нам теж мов рідна. Хвилюємось за дитину, за Антона. Не чути, коли війна закінчиться?

- Постійно показують бої за Донецький аеропорт. Там робиться щось страшне. Уже всі будівлі розбиті. Що захищають – не розумію. Видно, воювати прийдеться довго.

9.

Рота капітана Голуба розмістилась у кінотеатрі на підлозі. Всі розмови між хлопцями точились навколо нічного обстрілу.

- Може ти щось чув, – запитав у ординарця Антін, знявши навушники, - про втрати в інших ротах? У нас ніби лише один загинув. Він лежав у мене на очах. Страшно думати, що хлопець втра-

тив життя. Жодного разу не вистрілив у ворога. Капітан про це чомусь мовчить. Може боїться нас налякати?

- Капітана зразу ж викликав командир батальйону. До цього часу не повернувся. Видно, там важка розмова. Ти послухай переговори по радіостанції. Може вловиш якісь перемовини.

- Та слухаю майже весь час, - знов натягнув навушники Антін. - Особливого нічого не почув. Лише уривки якихось команд про відкриття вогню. Ніби наші артилеристи стріляють.

- Не подобається мені тиша, - ординарець. – Це затишшя перед бурею.

Так воно й сталося. Після вечері хлопці вклялись спати на підлозі. Та тут з'явився заклопотаний капітан й сказав ординарцю викликати командирів взводів. Зразу ж після недовгої наради зі взводними капітан наказав:

- Через десять хвилин роті шикуватись перед входом до кіно-театру! Радист, викликати штаб батальйону.

Голуб взяв до рук навушник і доповів:

- Другий, це четвертий! Рота готова до одержання зброї та виконання завдання!

Перед строем капітан сказав дуже коротко:

- Є наказ роті виступити на зайняття позицій у зоні АТО.

Зброю нам уже підвезла вантажівка. Командирам взводів, починаючи з першого взводу, підвести свій взвод до вантажівки й роздати автомати бійцям під розпис у відомості із зазначенням номера автомату. Автомати обов'язково поставити на запобіжник. Взводним перевірити у кожного бійця. Відомості здати старшині роти. Командирам взводів по завершенні роздачі та готовності до маршу доповісти!

Озброєння роти тривало досить довго. До кожного автомату видали по два запасних ріжки з набоями. Антін теж одержав автомат. З радіостанцією та невеликим рюкзаком за плечима зброю було носити досить незручно. Якщо інші бійці могли закинути автомат на плече, то Антін – лише попереду на груді. Та потрібно було якнайшвидше до цього звикати.

Вночі рота маршовою колоною виступила на зайняття позицій, які знаходились на відстані майже двадцять кілометрів. Йшли го-

дин п'ять з двома привалами. Час від часу повз колону у напрямку лінії розмежування з ворогом проїжджали криті автомобілі з пригашеним світлом фар. Зустрічних автомобілів було зовсім мало. Незважаючи на постійні команди взводних: «Підтягнутись!», колона ставала все довшою. Біля десятка хлопців дуже натерли ступні. Їх залишили з санінструктором до прибуття санітарної машини батальйону. Антін з ординарцем їхали разом з капітаном у військовому легковіку. Капітан, побачивши на дорожньому вказівнику назву населеного пункту, заглядав до карти. Легковик їхав то попереду колони, вибираючи місце чергового привалу, то позаду, контролюючи пересування. По радіостанції начальник штабу батальйону час від часу викликав ротного з короткими запитаннями про стан роти. Місцезнаходження, з огляду на можливість підслуховування ворогом, жодного разу не було названо.

Під ранок рота зупинилась у лісочку. Кінець листопада. Небо вкрите рідкими хмарами. Невеликий вітерець, підморозило. Дерев уже скинули листя, тихо шуміли голими кронами й з висоти мовчки дивувались великій кількості озброєних незнайомців. Попереду за кілометр-два чулись чіткі постріли гармат, розриви снарядів, долітали автоматні черги.

- Розійтись! – скомандував капітан. – Розташуватись на відпочинок! При потребі дозволяю відійти на п'ятдесят-сто метрів. Шиккування через годину. Відсутність бійця буде розцінюватись, як дезертирство з усіма наслідками. Взводним назначити вартових.

Стомлені переходом хлопці зразу ж покотом лягли на опалі листя. Добре, що воно було сухе. Через хвилину майже всі спали.

- Радист! - ротний повернув голову до Антона. - Викликай штаб батальйону.

- Товаришу капітан, штаб на зв'язку!

- Другий, це четвертий, рота прибула до заданого району! – доповів командир. - Слухаюсь! - через пів хвилини й потім до Антона: - Дозволяю відпочивати у машині, можеш поспати.

Та поспати майже не вдалось. Через хвилин двадцять капітана викликали до командира батальйону, куди він поїхав машиною. Радиста залишили з ротою. Було наказано весь час бути на зв'язку.

Перед світанням завжди дуже хочеться спати. Антін ногами нагорнув листя й сів на нього під деревом. Автомат поклав на коліна. Радіостанція лежала поруч. Коли почав дрімати, згадав, як колись у селі, побитий бандитами, ледве дійшов на узліссі до сосни, обняв її та набрався сили. Це дало тоді наснаги дійти майже через пів села до своєї хати. Тепер знову піднявся й притисся до дерева спиною. Навколишню тишу порушувало лише хропіння та рідкі тихі сонні вигуки зморених важким переходом хлопців. На позиціях АТО навіть перестали стріляти. Антін знову задрімав. У короткому сні наснився синок Богданчик, який, сказала Юля, уже підріс, реагує на звернення та посміхається. У синій шапочці та салатовому комбінованому костюмчику він уважно дивився в очі батькові. Радиста розбудили перші сонячні промені, які прорвались між сизими хмарами. Здавалось, сонце радісно вітало хлопців, що прийшли звільнити рідну землю від проросійських бандитів-терористів. Ніби хотіло підбадьорити та надати рішучості бійцям. Антін відчув приплив сили й позбувся залишків сну.

З радіостанції почувся голос капітана:

- Терміново покликати заступника четвертого!

Заступник командира роти спав неподалік. Антін розбудив його й подав навушник.

- Вас викликає командир роти

Заступник вислухав вказівку капітана й голосно подав команду:

- Рота, підйом! Шиккування через десять хвилин!

У ліску все заворушилось., почулись вигуки командирів взводів. Дехто з хлопців ще продовжував спати та його розштовхували й піднімали на ноги. Більшість розтирали замерзлі руки, плечі та потягувались. Раптом серед бійців почувся постріл. Всі завмерли. Поряд з Антоном четверо хлопців попадали на землю.

- Хто стріляв? – вигукнув заступник командира роти. – Командиру взводу доповіді!

- Це мій боець! – підбіг один зі взводних. – Роззява випадково зняв автомат із запобіжника та при вставанні натиснув на спусковий гачок. Слава Богу, ніхто не постраждав.

- Розібратись й доповіді письмово! Бійця наказати! Серед

особового складу провести роз'яснювальну роботу! Така безвідповідальність могла призвести до поранення, а то й до загибелі когось з бійців.

- Рота, шикуйсь! – на весь голос подав команду заступник. – Взводним перевірити наявність особового складу й доповісти!

Відсутніх у роті не виявилось. За виключенням хлопців, які по дорозі натерли ноги й залишились з санінструктором.

Через декілька хвилин злагодженою колоною рота виступила у напрямку позицій АТО. Невдовзі колону наздогнала машина капітана Голуба. Антона з радіостанцією підібрали до машини.

- Ти послав? – запитав його ординарець.
- Трохи подрімав. Спати не було часу.
- А я, як і капітан, зовсім не спав. Їздили на передову дивитись позиції, які будемо займати. Там ворог недавно вів інтенсивний артилерійський обстріл. Майже все розбито, потрощено. Капітан сказав, що прийдеться багато попрацювати, щоб впевнено почувати себе в обороні.

- Так ми наступати не збираємось, лише оборонятись?
- Як наступати, коли ні великокаліберної артилерії у нас немає, ні танків. Лише застарілі бронетранспортери БТР. На них встановлено один кулемет. Гармати немає.

- Що, в Збройних силах України немає танків? – здивувався Антін. - На весь світ заявляли про найсучасніші «Оплоти», які випускає Харківський завод імені Малишева. Навіть пропонували продати їх у великій кількості Туреччині. А самі без танків?

- Капітан сказав, що є старі Т-54. Це модель 1954 року. У них давно вичерпався ресурс. Зупиняються через кожних сто метрів. На нові уряд ніколи не виділяв кошти. Так само й на військові літаки.

- З таким озброєнням нам дійсно прийдеться лише оборонятись. Про наступ годі й думати. Тоді війна затягнеться.

Рота на ширині фронту майже кілометр займала позиції, які з рук у руки передали хлопці, що провоювали тут майже пів року. Дві траншеї та ходи сполучень між ними після нічного артилерійського обстрілу були напівзасипані землею. Кріплень стінок деревом було дуже мало. З дванадцяти бліндажів у семи перекриття в один накат пробиті снарядами. На асфальтованій дорозі, що вела у напря-

мку ворога, блок-пост обладнаний шістьма короткими залізобетонними блоками з «вікном», через яке попередні хлопці прострілювали дорогу зі станкового кулемета. Бетонні блоки та невелике перекриття залишились неушкодженими. Командир роти зразу ж назначив тут чергувати двох хлопців з кулеметом. Взводи взялись відновлювати траншеї та ходи сполучень.

Капітан зайняв під штаб один з вцілілих бліндажів, який складався з двох напів заглиблених у землю «кімнат». Ближче до низького входу, завішеного щільною тканиною, у якій було декілька осколкових пробоїн, розмістились ординарець з Антоном. Підлога у бліндажі була щільно застелена дошками та якимись щитами. У бокових стінах зроблені чотири лежанки для снання. На них лежали тонкі порвані матраци. У дальньому кутку стояв невеликий стіл і три стільці. Одне віконце пропускала мало світла. Антін приладнав під стелею дванадцяти вольтову електролампочку, що живилась від запасного акумулятора радіостанції. У приміщенні стало світліше. Таку ж електролампочку приладнав й у «кімнаті» капітана.

До вечора рота відновила розбиті бліндажі та зарилась у землю. На позиціях кожного зі взводів встановили по три-чотири кулемети, які почали відповідати на провокаційні обстріли з боку ворога. Артилерія сепарів мовчала. Напевне, економили снаряди та міни до прибуття чергового «гуманітарного конвою» росіян.

10.

Після сівби озимих культур у Бурого стало більше вільного часу. Він почав шукати шляхи, щоб продовжити виконання своєї чорної справи, і невдовзі запросив начальника районного відділу землеустрою до ресторану. Ніби з вдячності за допомогу у розірванні договорів з орендатором Миколою. Той з радістю зразу ж погодився зустрітись увечері, навіть й близько не здогадуючись, до чого це призведе. Коли у відгороджений від основного залу кабінет офіціантка принесла на стіл замовлений коньяк та закуску й побажала смачного, Бурий показав ошелешеному начальнику записане в старт-фоні кольорове відео передачі хабара.

- Що вам потрібно? - підхопився зі стільця хабарник.
- Давайте тихіше. Нас можуть почути. Я при вас зітру відео,

коли ви надасте мені всі дані про орендні та фермерські господарства району: суми щорічних прибутків за останні три роки, площі землі під основними культурами, приміщення, ферми, чисельність працівників. За це я віддячу вам такою ж сумою, як і раніше.

- У мене немає частини таких даних, - насупився начальник.

- У плановому управлінні знайдете. Думаю, для вас це не буде важко зробити. Давайте краще вип'ємо коньяку, - налив Бурий чарки. – Й закуска тут гарна.

- Для моєї роботи такі дані не потрібні, - чиновник із задоволенням перекинув чарку. - Колеги можуть запідозрити щось неладне. А якщо я не погоджусь?

- Про той хабар дізнається ваше начальство.

- Що з вами робити. Бачу, ви хочете вивчити досвід інших фермерів і розширити діяльність. Це дуже похвально. Вам би самому проїхатись по району й поспілкуватись з людьми. Краще один раз побачити, ніж прочитати.

- У сучасному бізнесі не дуже хочуть ділитися досвідом. Навпаки, розпитування можуть мені лише зашкодити.

- Тоді я згоден. Може частину грошей зараз дасте? – начальник налягав на заливну щуку. – Потрібно платити за навчання дочки в університеті у Києві.

- Ось вам двадцять процентів, - протяг конверт з доларами Бурий. – Решту – по завершенні роботи. Дані потрібні мені через тиждень. – Бурий налив знову коньяку.

- Домовились. Запишіть мій номер телефону. Подзвоните й зустрінемось в іншому місці.

Через тиждень Бурий уже мав на руках необхідну інформацію. Виявляється, у районі були великі господарства, що орендували до п'яти й більше тисяч гектарів орної землі. В селах працювали свиноферми, молочні ферми. Було шість млинів, декілька маслобоєнь. За такої ситуації Бурий розробив декілька напрямків підривної роботи як з керівниками-орендаторами, так і з фермерами.

Щоб викликати невдоволення сільського населення, можна запропонувати орендарям ні в якому разі не підвищувати орендну плату за земельні паї. Закон не дозволяє платити менше одного відсотка від одержаного прибутку з паю. От більше й не платити.

Бухгалтерам категорично заборонити повідомляти власникам паїв про суму одержаного прибутку. Це ж комерційна таємниця. Таким чином можна підбурити населення на протистояння центральній владі. Орендарі тут ні при чому. Вони сумлінно виконуватимуть закон.

Інший напрямок – це всіляке протистояння виходу пайовиків з орендного господарства та створенню фермерських спілок. Угоди з пайовиками потрібно заключати не на десять, а на двадцять-тридцять років. Активно пропонувати орендну плату одержувати наперед на п'ять-десять років. Адже людям потрібні великі кошти на лікування, будівництво, підведення природного газу. Тоді пайовик взагалі буде надовго надійно прив'язаний до орендаря. Куплений начальник відділу землеустрою взагалі не даватиме згоду на розрив угод з орендарями. Суди швидко такі позови не вирішуватимуть. Оформлення документів на створення фермерських господарств за допомогою хабарів можна загальмувати на роки. Кредити без таких документів банки не видаватимуть. Це теж обурить значну кількість населення.

Бурий за місяць переговорив майже з усіма орендарями та успішними фермерами району, ніби вивчаючи їх досвід. Заступник голови районної адміністрації за хабар підтримував його ініціативу. Адже з радянських часів жодних заходів з вивчення досвіду передових господарств не проводилось. Це було новинкою у районі та навіть пропагувалось. Бурий приїжджав до орендаря, чи фермера з пляшкою гарного коньяку, коробкою дорогих цукерок і просив допомоги порадою. Всі його підтримували й були згодні у запропонованій «роботі» з пайовиками. Адже це забезпечувало орендарям гарантовані великі прибутки на багато років. У фермерів просив показати ферми, розпитував про породи свиней, корів, птиці, радився з покупки техніки, обладнання. Його зацікавило фермерське тепличне господарство з вирощування тропічних культур. Молодий агроном-садівник з декількома людьми доглядав лимонні, апельсинні, мандаринні деревця, вирощував банани, грейпфрути, гранати, навіть ананаси. Господарство уже декілька років років постійно приносило стабільно високий прибуток. Здивував фермер, який з дружиною і дітьми займався вирощуванням

диво-грибів трюфелів, які не потребували особливих умов, лише постійної уваги. Він культивував їх декілька сортів. Гриби, що мали особливий смак, в Україні поки що не користувались попитом. Напевне, із-за відсутності реклами. Але на європейському ринку один з сортів коштував декілька тисяч євро за кілограм.

Та несподівано у підривної роботі допоміг випадок захворювання у одного фермера свиней на африканську чуму. Адже при цьому невеличкому захворюванні у радіусі десяти кілометрів в селах знищувалось все поголів'я свиней. М'ясо заборонялось вивозити з сіл та продавати. На шість місяців вводився суворий карантин. На виїзді з сіл чергував цілодобовий міліцейський патруль. Розводити нових свиней дозволялось лише через рік. Для сільського населення, де у кожному дворі тримали не менше одного-двох поросят, а продаж свинини часом був основним джерелом прибутку, така ситуація ставала катастрофою.

«Заразити тварин африканською чумою, напевне, не складно, - роздумував Бурий після чергового бурхливого побачення з Ольгою. - Залишити район на рік без свинини – ось що зразу ж збурить майже все населення. Адже привозна свинина значно подорожчає. А без сала та м'яса не обходиться жоден українець. Робота з орендарями та фермерами розрахована на перспективу. У випадку масового зараження чумою очікуваний результат матиму швидко. Потрібно одержати добро від Центру на цю ефективну акцію».

Московське керівництво ініціативу Бурого зразу ж підтримало. Хитрий шпигун порушив всі правила й не доповів у ФСБ про свій нетривалий арешт та суд над ним. Його й надалі вважали надійно законспірованим та успішним агентом. Після кожного спілкування з Центром у спеціальному шифрувальному мобільному телефоні Бурий міняв SIM-картку. Через треті руки у звичайній посилці Новою поштою прислали потрібні матеріали для розповсюдження інфекції. Щоб випадково не розкрити злочинний задум, іструкції щодо застосування, звичайно, не було. Її коротко повідомили по мобільному. Практично непомітний на землі темно сірий порошок, розсипаний у невеликій кількості перед входом до свинарника, призводив до зараження тварин. Бурий розумів: діяти потрібно надзвичайно обережно. В Інтернеті інформації про необхідні умо-

ви для зараження не знайшов. Лише йшлося про ознаки хвороби та профілактику. Бурий свій задум здійснив швидко, побувавши у одного фермера. Уже через декілька днів свині там почали хворіти. Ветеринари виявили африканську чуму. Щоб не лякати все населення району, було тихо введено карантин.

Та за словами мудрого середньовічного поета Омара Хайяма:

«Зло, обращенное к другим, к тебе вернется непременно!»

Бурий під час зустрічі з Ольгою у баби Параски випив лишню чарку та задрімав. За палець, який привабливо тхнув ковбасою, його вкусила миша. Чоловік побачив невелику подряпину й подумав, що одержав її десь у машині. За декілька днів у нього піднялась температура до сорока градусів. Відчувався сильний головний біль, потім – хвилеподібна тривала лихоманка, висипи на шкірі, набряки обличчя, очей, носоглотки. Він зліг у ліжку, під двома пуховими ковдрами не міг зігрітись. Пігулки, які давала Тетяна, не допомагали.

- У тебе пташиний грип! – з розпачем дружина. – Потрібно терміново викликати лікаря. А то стане гірше.

Молода лікарка назначила лікування, а хвороба посилювалась. Під пахвами та в паху почали набрякати лімфатичні вузли. За день-два вони збільшились у розмірі до курячого яйця, спочатку дуже боліли, потім стали перетворюватись у відкриті гнійні абсцеси. Відчувались сильні болі в животі, особливо в області пупка, з'явилась нудота, проноси. Бурий майже нічого не їв, схуд на очах. Перелякана Тетяна звернулась до приватної клініки. Досвідчений вусатий лікар довго оглядав, вислуховував хворого. Потім поставив діагноз:

- Я впевнений: у чоловіка туляремія у важкій, бубонній формі, - і до тремтячої Тетяни, - Ви не лякайтесь. Хвороба від людини до людини не передається. Але потрібне тривале лікування в стаціонарі. Адже може початись пневмонія. Якщо ви не проти, я викличу санітарну машину. Завеземо чоловіка до нашої клініки. За тижнів два вилікуємо.

«Невже разом зі збудником африканської чуми прислали й бубонну туляремію? - жахнувся Бурий. – Від чого ще міг на неї захворіти? Про туляремію, та ще бубонну тут ніколи й не чув. Московські алкоголіки з перепою могли щось наплутати. Один раз під час

стрільб на курсах ФСБ прапорщик видав до револьвера набої іншого калібру. Гільза від першого патрону застрягла у стволі. Від наступного пострілу револьвер сильно підкинуло догори. Курсанту відірвало палець. Виявилось – прапорщик прийшов на службу п'яний. Знову почало боліти в паху. Тетяна робить якісь примочки. Спочатку стає трохи легше, а згодом біль посилюється. Скоріше б відвезли до клініки. Доповім Центру, що збудник чуми виявився не ефективним. Вдалось занести інфекцію лише на одну ферму».

Лікування було доволі складним. Рентгени, дві крапельниці щодня, компреси, уколи, пігулки. Бурий в душі був боягузом. Хоч ніколи собі у цьому не зізнавався. Запанікував, почав сваритись з лікарями, медичними сестрами.

- Не можете нормально поставити крапельницю! – напав на досвідчену медсестру. – Що ви копаєтесь у вені? Її ж видно зразу!
- Хворий, будете кричати та шарпатись, проколю вену наскрізь! Тоді почорніє вся рука. - спокійно жінка. – Не довіряєте мені, пришлю Мирославу. Вона молода, гарніша й більш ласкава.
- Давно працює? – не міг заспокоїтись Бурий.
- Другий місяць. Уже має досвід.
- Який досвід за два місяці? Насміхаєтесь?
- Тоді заспокойтесь. Ось ліки уже поступають по трубці. Не крутіться. За годину підійду до вас.

На лікарському огляді нервово запитав у лікарки:

- Де я міг надібати цю хворобу?
- Щось вас вкусило. Заєць, лисиця, чи щур, миша. Ви часом не мисливець? На полюванні могло статись.
- Не хватало мені ще бути мисливцем! Видумуєте?
- Тоді точно щур, чи миша. Більше нікому. Не хвилюйтесь та не сваріться з медсестрами. Ліки починають діяти. Вам уже краще. Температура спала. Та прийдеться у нас полежати.

«В квартирі у нас мишей немає. Де могли бути кляті щурі? Може на свинофермі, коли посипав порошок африканської чуми? Тоді присів, щоб ніхто не побачив. Хвилювався й не помітив щура. Адже щурів багато у млинах та на фермах. В той вечір у баби Параски я й побачив подряпину на пальці. Що тепер гадати. Слава Богу, що

хвороба не передається. На всякий випадок не стану цілуватись з Тетяною. А до зустрічі з Ольгою вилікуюсь. Про хворобу не скажу».

Коли Бурий виписався з клініки, незабаром з'явилась нова халепа. Ольга на побаченні винувато опустила очі й тихо промовила:

- Гришо, я завагітніла. Уже вісім тижнів. Що будемо робити?
- Може від чоловіка? Він же недавно приїжджав.
- Андрій був місяць тому. А вагітності вісім тижнів. Я впевнена – від тебе, коханий.

- У мене дітей немає. Видно, Тетяна не в змозі. Якщо ти не проти, будеш народжувати. Скажи про це чоловікові.

- Хочу, щоб дитина була офіційно твоєю, - поцілувала Ольга Бурого. - З Андрієм у мене не ладиться. Давно подала б не розлучення, та шкода дітей. Тепер є ти. Хочу постійно жити з тобою. Буде наша загальна дитинка й моїх двоє.

- Яюсь це дуже несподівано. У мене немає постійної роботи. Тимчасове керівництво фермерською спілкою поки що жодного прибутку не приносить, а з поверненням Антона взагалі припиниться. Ти підеш на два-три роки у відпустку. Я ж не в змозі утримувати родину. Давай, люба, добре обдумаємо нашу ситуацію та повернемося до цієї розмови пізніше.

- Розумію, - пригорнулася розпашіла оголена Ольга. - Та ти сьогодні якийсь млявий, швидко стомився. Раніше ми довгенько насолоджувались одне одним. Ти завжди був такий нестримний й ненаситний. Давай ще раз пригорнемося, а то знову приїдеш через три тижні. Чому так довго тебе не було?

- Машину ремонтував, - збрехав Бурий. – Робили капітальний ремонт двигуна. Обіцяли все виконати за тиждень. Та ледве знайшли поршневі кільця ремонтного розміру. От і затримався. Давай краще знову сядемо за стіл та вип'ємо по чарці. Я сьогодні заїжджав на дві ферми й дійсно притомився.

«Не хватало мені ще утримувати чужих дітей! – мало не матюкнувся роздратований Бурий, коли сів за кермо машини. - Якщо Ольга завагітніла від свого чоловіка, то взагалі все життя ходитиму з оленячими рогами. Адже обманути у такому випадку не складно. Сказала, що вісім тижнів вагітності, а розродиться на сьомому місяці й нічого потім не докажеш. Крім того, її чоловік воює в зоні АТО.

Може у черговий приїзд застати нас з Ольгою й застрелити. Напевне, приїжджає додому з револьвером. Ні, потрібно від Ольги відриватись. Ненаситна, нестримна, сексуально стурбована баба, якій мало свого чоловіка. Що я в ній такого знайшов? Та й бабуня Параска стала дивитись на мене з-під лоба. Не подобаються їй мої приїзди до Ольги. Ще розповість зятеві. Тоді жахливий кінець! Тетяна дуже доглядала мене під час хвороби. Щодня приносила свіжі гарячі супи, картопляне пюре, смажене м'ясо з чорносливом та смачною підливою, у грудні – свіжі помідори, червону редьку. Вона краща від Ольги, дуже хоче дитину. Потрібно піти їй назустріч».

- Ти знову, любий, затримався з цими фермерами, - зустріла його поцілунком на порозі квартири Тетяна. – Не бережеш себе після хвороби. Зараз підсмажу відбивну з кісточкою. Ти так нею смакуєш. Швидше роздягайся. Ось тобі теплі тапки. У мене гарна новина. Наш головний економіст йде на пенсію. Мені директор запропонував цю посаду. Роботи стане більше, але й зарплатня значно вища. Ми подали до главку проект нового штатного розкладу. Посада носитиме назву заступник директора з економічних питань. Зможемо у відпустку поїхати навіть до Єгипту! Ти не проти?

- Я тебе вітаю й надзвичайно радий такій новині, - поцілував жінку Бурий. – До відбивної відкриємо пляшку віскі, яка чекає на таку подію. А ще у мене є до тебе приємна розмова.

- Яка? – не стрималася Тетяна біля газової плити.

- Зачекай. От вип'ємо й скажу? – заінтригував Бурий.

За вечерею він поцілував руку дружини.

- Ти давно хотіла народити дитину. Я зараз голова фермерської спілки, маю план її розвитку й готовий стати батьком.

- Коханий, ти здійсниш мою заповітну мрію, - сіла Бурому на коліна, притиснулася й поцілувала його щаслива Тетяна. - Боялась в котрий раз тобі про це сказати, щоб не роздратувався. Може почнемо робити дитинку сьогодні?

- Пропоную на днях. Я дуже стомився у цій поїздці. Просто погріємось, а то я чомусь змерз. А ти така гаряча й натхненна зі звісткою про нову посаду, що хочеться зробити тобі приємне.

Досвідчений оперативник Бурий розумів, що суворе око СБУ

повинне ще довго за ним дивитись. Вони просто так не відчепляться. Та пройшло більше пів року, уже закінчувався грудень, але після суду він жодного разу не помітив, щоб за ним хтось слідкував. Декілька раз перевіряв усі прилади, стіни та закутки в квартирі, перевіряв машину. Жучків, чи ще чогось підозрілого не знайшов. Розмову в квартирі могли фіксувати по тремтінні віконного скла. Але ж з Тетяною, Ольгою та Юлею він розмов про свою підривну роботу не вів. Правда, були спілкування з начальником районного відділу землеустрою про хабарі, з орендаторами та фермерами про гальмівну роботу з власниками паїв. Але СБУ такі розмови не повинні були зацікавити. Ніхто не заважав заразити свиней африканською чумою. З московським Центром не часті перемовини відбувались в усамітнених місцях зі спеціального мобільного, де кожного разу автоматично мінялась частота сигналу і все зашифровувалось.

Він продовжував ще деякий час на вулиці непомітно оглядатись, старався нікому не повідомляти, куди саме їде машиною, в дорозі слідкував, чи немає «хвоста». Міг раптово повернути на бокову неголовну дорогу, зупинитись. Впевнився – слідкування не було. Але його щось постійно муляло. Інтуїція підказувала: будь наготові.

Одного разу в райцентрі Бурий побачив, як неподалік за ним зупинилась звичайна «Нива». Коли зайшов до магазину купити цигарок, випадково у вікно примітив, що з «Ниви» вийшов той самий слідчий, який допитував його в СБУ. Мало не розсміявся.

«Невже у них не хватило ума послати за мною когось іншого? Адже цього слідчого, який мене мордував і мало не бив, я пам'ятатиму до смерті. Не дозволив Тетяні приносити передачі, лише цигарки і каву, від якої я зовсім схуд й мало не захворів. Спеціально годували якоюсь вонючою баландою. Слідчий виссав з пальця так звані «докази» обвинувачення. Їм не повірив навіть суддя. І тепер він за мною слідкує! Добре, що саме він. Адже якби інший, було б складно виявити. Якщо не відчепиться, прийдеться позбутись».

«Нива» ще деякий час поїздила за Бурим і відчепилась.

Десь у кінці січня Тетяна радо повідомила:

- Я вагітна! - мало не закричала. - Будемо чекати на малюка. Гришо, ти чого мовчиш?

- Щиро вітаю! – Бурий мляво поцілував дружину. – Ми так

чекали на цю щасливу подію. Потрібно в ресторані відзначити.

- Не хочу. Ще в ресторані хтось наврочить. Давай відсвяткуємо у нашому сімейному колі. Адже нас уже троє.

Бурий відкоркував пляшку шампанського й налив у келихи.

- Вип'ємо за нормальний перебіг вагітності. Головне, щоб ти була в собі впевнена й не сумнівалась: все пройде добре.

- Ти не представляєш, якою щасливою я себе почуваю! Для жінки народити дитину – одна з головних, якщо не сама головна подія у житті. Дякую тобі, що разом зі мною це розумієш.

«От тобі й парний випадок! – з іронією подумав чоловік. - Ольга несподівано завагітніла, а тут і Тетяна. Не знаю, радіти мені, чи плакати. Потрібно якось делікатно відчепитись від Ольги. Щоб не заявила на мене свої права. Вона ніби розумна. Та у такому стані жінки здатні на жахливі вчинки. Бач, заявила, що хоче розвестись з чоловіком і зійтись зі мною. Вона знала, що у мене немає дітей. Думала вагітністю прив'язати до себе. Тепер же у нас з Тетяною незабаром народиться малюк. Це зовсім інша справа. Ми недавно нарешті зареєстрували наш шлюб у РАГСі. Тетяна дуже інтелігентна, добра, займає високу посаду, маємо у місті гарну квартиру. А з Ольгою житимемо в селі у баби Параски з трьома дітьми? От вляпався! На днях поїду до Ольги й владнаю ситуацію».

Та Ольга вчепилась у нього, мов кліщ. Навіть заява Бурого про вагітність Тетяни не вплинула на її рішучість:

- Ми фактично живемо з тобою майже рік! У селі про це знають. Юля давно здогадується. Варка при зустрічах зі мною завжди з лукавою посмішкою медовим голосом запитує, що Гриша розповідає про справи нашої спілки. Ніби я для неї якесь бюро довідок. Не кажучи вже про бабуню. Вона бачила, як мені декілька раз було нужно. Запитала, чи не думаю я позбутись вагітності. Чоловік недавно дзвонив. Має знову приїхати з АТО на декілька днів. Хтось обов'язково йому про нас розповість. Приб'є мене! Ні, Гришо, як співає Вакарчук: «Я не здамся без бою!» Розводься з дружиною! А то зберу наших пайовиків зі спілки й повідомлю, що від тебе завагітніла. Виженемо з тріском! Після народження дитину запишу на тебе й подам до суду на аліменти. Експертиза докаже – твоя дитина.

- Олю, - поцілував жінку Бурий, - я ж тебе люблю й не відмо-

вляюсь від дитини. Буду допомагати їй рости до повноліття. Але ж моя дружина вагітна. Як залишу її в такому стані. Ми з тобою про одруження не домовлялись. Будемо й надалі, як і раніше, кохатись.

- Ти не розумієш. Я з чоловіком після тебе уже не ляжу разом спати. Потрібно буде йому сказати про мій стан. Добродіїв в селі та райцентрі достатньо, щоб розповісти про нас з тобою. Він вижене мене з дому!

- Будеш жити у бабуні. А я до тебе приїжджати му.

- Не хочу ославитись на весь район! Розводься, одружимося і все владається.

- Ти така настирна, що не даєш слова сказати. Я ж не відмовляюсь. Потрібно лише подумати, як краще все зробити.

«Потягну деякий час, а там видно буде. Не стане ж вона на весь район кричати, що чекає від мене дитину. Зараз поцілую, заспокою, вип'ємо по чарці, розповім їй про теплицю субтропічних культур у одного з фермерів. Запропоную поїхати туди й подивитись. Там дійсно дуже гарно. Лимони з добрий кулак, великі грейпфрути, ананаси на диво гарні. Купимо її дітям, бабі Парасці. Ольга й заспокоїться. Головне, щоб вона без сварки відпустила мене додому. А по телефону буду лагідно розмовляти, відтягувати зустріч».

- Олю, я давно думав повезти тебе до одного фермера й показати теплицю. Ти здивуєшся. Збирайся, поїдемо.

- Яку теплицю? - здивувалась Ольга, - Що, я теплиць не бачила? У нашій школі навіть є.

- Тут недалеко. Буде тобі сюрприз. Я ніколи такого дива не зустрічав.

Ольга ніби й забула про неприємну розмову. Бурий ніколи не пропонував кудись разом поїхати. А тут – сюрприз!

Фермер привітав Бурого, мов старого приятеля. Він надіявся, що Бурий допоможе йому владнати справу з податковою. Тому показував приїжджим все саме найкраще. У Ольги розгорілись очі.

- Як ви зуміли виростити навіть авокадо? Відомо, що вони дуже примхливі. Напевне й ґрунт потрібно готувати особливий? У мене вдома вазони стали хворіти. Кажуть: ґрунт поміняти.

- Так, - доброзичливо фермер, - ґрунт дуже багато значить. Я вам дам свого, найкращого для вазонів.

Вони купили лимонів, ананасів, мандаринів, взяли мішечок ґрунту. Ольга дійсно забула про суперечку. Бурий на прощання поцілував жінку, обіцяв незабаром приїхати.

Та вночі у нього розболілась печінка. Викликали швидку допомогу, яка відвезла Бурого до лікарні. Сказали: потрібно зробити необхідні аналізи й добре пролікуватись. На другий тиждень лікування під час процедур йому зателефонувала Ольга.

- Ти обіцяв приїхати? Що сталось?

- Я в обласній лікарні. Погано з печінкою. Якраз ставлять крапельницю. Вилікуюсь й приїду.

- Ти з печінкою не жартуй. Тобі все можна їсти?

- Ні. Смажене й гостре заборонили.

- То я тебе провідаю, - вимкнула телефон Ольга.

Бурий не хотів, щоб Ольга приїжджала до лікарні. Але після розмови про розлучення боявся їй перечити. Тим більш, що вона могла приїхати лише вдень і з Тетяною не зустрінуться. Та все вийшло навпаки. Саме того дня Тетяна прийшла до чоловіка перед обідом. В палаті на його ліжку сиділа незнайома жінка. Вони весело розмовляли. На столику поряд була розкладена їжа. Сир, сметана у баночці, печиво, варена ковбаса, банани. Бурий мало не подавився, побачивши Тетяну.

- Познайомся, - до дружини, - це Ольга. Вона в нашій фермерській спілці. Була в місті й вирішила мене провідати. А це моя дружина Тетяна, - уже до зацікавленої коханки.

Ольга встала з ліжка, мило посміхнулась.

- Я тоді піду. Одужуйте. Незабаром весна, багато роботи.

Коли Ольга виходила, Тетяна побачила, що у неї трохи виступає живіт. Зрозуміла: жінка вагітна уже декілька місяців. Але не надала цьому значення. Та коли вона через пів години вийшла з палати, Ольга чекала не неї в коридорі, впевнено подивилась у вічі й рішуче сказала:

- Тетяно, ви все одно від інших про все узнаете. Тому краще я сама вам розповім. Ми з Гришею давно зустрічаємось, кохаємо одне одного. Я виношую його дитину, незабаром народжуватиму. Вирішили, що він з вами розлучиться й буде жити зі мною.

У Тетяни потемніло в очах. Вона ледь втрималась на ногах, нічого не могла сказати, присіла на стілець.

- Це якась нісенітниця, - ледве змогла вимовити.

- Не вірите - самі у нього запитайте, - повернулась Ольга й впевнено пішла на вихід, хтиво похитуючи стегнами.

- Я вам його не віддам, - тихо вслід промовила тремтячим голосом Тетяна, зразу здогадуючись, що Ольга сказала правду. Лише тепер до неї дійшло, чому Бурий часто приїжджав додому пізно вночі, навіть декілька раз не ночував. Постійно знаходив цьому пояснення. У вересні, мов, дуже багато роботи перед посівом озимих культур. Пізніше - щось наплутали з кредитами й потрібно ставити могоричі та розбиратись. В грудні довго вивозили гній на незасіяні площі. Вона йому звикла вірити. Ольга відкрила очі.

«Що мені робити? – розгубилась жінка. – Адже я теж вагітна й так довго чекала на дитину. Григорій дуже радісно вітав мене з цією надзвичайно важливою для нас новиною. Не даремно кажуть: після гарної події чекай на погану. Досягла високої посади заступника директора, маю надію народити дитя. І раптом – підступна зрада коханого чоловіка. Коли він сидів у СІЗО, я мало не втратила розум, знайшла чудового адвоката. На нього пішли майже всі кошти й суд звільнив Григорія з-під арешту. Він був мені дуже вдячний. Потім ця незрозуміле захворювання на туляремію. Тепер ось знову в лікарні. Останнім часом практично живемо на мою зарплатню. Адже фермерська спілка поки що прибутків не приносить. Якщо скажу йому про розмову з Ольгою й буду вимагати пояснень, ми можемо розсваритися та дійсно розлучитись. Не можу я жити без нього. Напевне, дійсно стрибнув у гречку. З чоловіками таке буває. Не буду зараз його турбувати. Вилікується – може сам розповість. Не скаже нічого – так і буде. А я надалі постараюсь зробити все можливе й навіть неможливе, щоб залишився зі мною. Як воно не станеться, а дитину буду народжувати».

Тетяна була надзвичайно знервована. Та прийняте, як їй здалось, розумне рішення її трохи заспокоїло. Назад до палати вона не поверталась. Ще трохи посиділа й повільно пішла додому.

Бурого виписали з лікарні через два тижні. Ользі зателефонував, що почуває себе краще. Та лікарі радять негайно поїхати до сана-

торію, щоб продовжити лікування. Адже з печінкою не жартують. Тетяна зразу підтримала це рішення. Бурий поїхав на місяць до Трускавця, намагаючись якнайшвидше забути Ольгу. Він дійсно був дуже збентежений станом здоров'я та ситуацією, у яку потрапив з коханкою. За місяць якось все повинне владнатись. Приїде чоловік Ольги й вони після довгого розлучення налагодять відносини.

У чудовому курортному Трускавці Бурий не сидів без діла. Лікування лікуванням, а за бездіяльність Москва суворо запитає.

Санаторій «Перлина Прикарпаття». Номер напівлюкс на другому поверсі, триразове дієтичне харчування на замовлення, «все включено». Ціна 950 грн. за добу. Квадратна кімната 30м² з двома чудовими ліжками, килимове покриття, кондиціонер, телевізор зі супутниковою антеною, холодильник, телефон, душова кабіна, де підлога з підігрівом, Вай Фай для Інтернету, сейф з індивідуальним кодом, міні бар. Банний набір: махровий халат, рушники, тапочки, туалетні аксесуари.

До бювету з лікувальною водою 15 хвилин ходу. Є власний бювет. Всі медичні процедури у цьому ж корпусі, де й лабораторія. Зимом дітей немає, тихо, спокійно. Звичайно, весною, чи влітку можна походити по навколишніх чудових місцях, у недалекий ліс. А зараз трохи напало снігу та відлиги поступово його з'їдають.

Є свій концертний зал, карооке, більярд, боулінг.

Тетяна взяла кредит й заплатила майже тридцять тисяч гривень за все наперед, ще дала Бурому п'ять тисяч «на мілкі витрати».

Перш за все - лікування. Молода лікарка, до якої Бурий прийшов з коробкою дорогих цукерок, уважно передивилась його медичні довідки, виписала санаторну книжку.

- Зробимо у нас необхідні повторні аналізи. А зараз, щоб не втрачати часу, назначаю вам попередній набір процедур. Від душу Шарко до мікроклізм. Час прийняття процедур записаний ось у санаторній книжці. Підігріту водичку з джерела №2 пити по стакану за пів години до їжі три рази на добу. Для звичайного пиття рекомендую воду з джерела №6. Сама звідти постійно беру. Якщо виникнуть запитання, то я в кабінеті майже весь час.

- У мене уже є пропозиція.

- Прошу, щось неясно?

- Запрошую пані увечері піти до ресторану. Для знайомства.
- Дякую дуже. Та пробачте, у мене двоє діток. Часу зовсім немає. Після роботи біжу до них.
- Можемо вдень піти.
- А вдень багато роботи. Ніяк не зможу. Та ви, впевнена, знайдете, з ким піти до ресторану. Зважте лише, що у вас дієта. Будете дотримуватись й повністю вилікуєтесь.

Столик у їдальні на чотирьох. Два чоловіки й дві жінки. Одна з жіночок з рудою фарбованою зачіскою Слава років на десять старша від Бурого. Друга - середнього зросту повногруда сіроока білявка Тамара трохи молодша від нього. Обидві без обручок. «У санаторіях і будинках відпочинку майже всі завжди не одружені», - подумав Бурий. Русявий сусід Дмитро приніс з собою пляшку «Немирівської». Випивати у їдальні спиртне не дозволяється. Тому Дмитро налив усім у чашки під столом.

- Пропоную випити за знайомство! Я не схильний до випивки. Та ми ж у санаторії, на лікувальному відпочинку. Тут сам Бог велить закропитись.

Жінки не відмовились. А Бурому, хоч лікарі й рекомендували утриматись від алкоголю, пропозиція Дмитра сподобалась. Йому хотілось розслабитись, нарешті відпочити від своїх офіційних й прихованих від навколишнього люду турбот.

- Давайте увечері підемо до ресторану. Нам місяць тричі на день зустрічатись за столом. Потрібно подружитись, весело провести час. З гарним настроєм й лікування йде значно краще.

З ним погодились. Коли виходили з їдальні, Бурий до Дмитра:

- Ти не заперечуєш, якщо я поволочусь за Тамарою?
- Мені все одно. По черзі на обід братимемо пляшку горілки й після обіду роби, що хочеш. Слава теж непогана.

В ресторані замовили пляшку шампанського й коньяк. Після вечері закуски багато не потрібно. Гарні овочеві салати, шинка й твердий сир. Бурий виголосив перший тост:

- Пропоную випити за наших чарівних панн! Жінки – найкраща половина людства. Якщо ж вони такі гарні, як за нашим столом, тоді взагалі задля них тягне на подвиги. За вас, любі наші!

Жінки зразу ж розквітли. Тамарі взагалі не сиділось. Вона, дивлячись на Бурого, запропонувала потанцювати. Бурий теж хотів швидше притиснути її до себе. У нього забуяла кров. Саме грали танго, яке він умів танцювати. Уже з перших кроків Бурий зрозумів, що має гарну партнершу. Тамара то притискалась до чоловіка, то крутилась навколо нього, або відхиляла тулуб й голову далеко назад. Та й музика була чудова. Бурий все більше розпалювався, з усмішкою дивлячись у вічі Тамарі. З останнім акордом Тамара підняла високо ногу між його ніг й доторкнулась до чоловічого достоїнства, яке давно було наготові.

- Давай вийдемо надвір. Щось тут душно, - запропонував він.
- Я теж впріла.

Вони вибачились та лише вийшли назовні, як Бурий мало не зразу за порогом пригорнув й почав цілувати жінку. Вона не пручалась, теж вдавано нетерпляче відповідала на його поцілунки. Небо було вкрите хмарами, почало сніжити. Та вони не охолонули.

- Я більше не можу себе втримати, - чоловік часто дихав. – Пішли до мене. Там гарний номер.

Незабаром вони злились в одне ціле у білосніжному ліжку. Тамара була така винахідлива, що коханці заснули далеко за північ. На сніданок вони не пішли. Бурий дістав з міні-бару пляшку вина, якісь кренделики. Потім випили кави й знову поринули в обійми Ероса. Прокинулись перед обідом.

- Ти на процедури не підеш? – запитав Бурий.
- Я на сьогодні всі уже зробила, - з поцілунком відповіла жінка.
- Вони лікують найкраще.
- То пішли обідати.
- Принеси мені щось звідти, я посплю.

Бурий у їдальні привітався з Дмитром та Славою.

- Чомусь немає Тамари, - подивилась лукаво на спецназівця Слава. – Й на сніданок її не було. Ви часом не знаєте, де вона? Може захворіла? Вчора ви обоє не остигли після танцю й швидко залишили нас. Надворі було прохолодно, вона могла простигнути.

- Зустрічав її на процедурах. Сказала: проспала й не встигає виконати заплановані до обіду. Пізніше, напевне, прийде.
- Я приніс пляшку, - тихо Дмитро. – Давайте чашки. Хто запіз-

нився, той не встиг! Не прийде – на цей раз пропустить.

Бурий приніс Тамарі котлети з гречаною кашею, сирники, салат з червоних буряків. Вона ще спала. Тому він пішов на процедури та провідати лікарку.

- За аналізами я вірно назначила вам водичку. З процедур додамо озокерит на область печінки. Він гарно прогріває та допомагає печінці швидко відновитись.

- Скажіть, алкоголь у помірних дозах не завадить?

- Грамів п'ятдесят горілки чи коньяку до їжі можна, - посмінулась лікарка. – А ще якнайбільше позитивних емоцій. Веселі концерти, танці, карооке. У нас багато різних екскурсій. Прогулянки на свіжому повітрі. За місяць про хворобу забудете.

«Позитивних емоцій я наберусь, - Бурий згадав, хто чекає на нього у номері. – Лише б грошей хватило. Потрібно придумати якусь акцію, щоб начальство перерахувало на карточку більше коштів. Було б дуже добре отруїти мінеральну воду. Кілька десятків смертей підняло б на ноги пів Західної України. У великому загальнокурортному бюветі це зробити дуже складно. Там вода подається безпосередньо з підземних джерел. А ось до місцевого бювету, що знаходиться у санаторії, воду привозять. Туди можна добратись. Зателефоную полковнику. Без його дозволу не можна».

Коли повернувся до номеру, Тамара з ліжка простягла руку:

- Де затримався? Давно чекаю. Роздягайся швиденько.

- Ти й на вечерю не підеш? – стрибнув у обійми ненаситної коханки Бурий.

- Навіть не знаю, - цілувала його всього Тамара. – Якщо ти не проти, то переберусь сюди до тебе. Нащо витрачати час на переходи. Коли зайшла прибиральниця, я накрилась ковдрою з головою. Вона нічого й не сказала.

- Дійсно, переходи до мене, - милувався оголеною коханкою Бурий. – Адже друге ліжко пустує.

- Нам хватає й одного, - лягла на нього зверху гаряча жінка. – Ти такий ладний та сильний, що умерла б у твоїх обіймах.

- Давай дуже не закохуватись. Буде важко розставатись.

- Я тебе нікуди не відпущу! – рішуче Тамара. – Будеш мій!

- Мила, у мене дружина працює на гарній посаді, має неза-

баром народити довгоочікувану дитину. Я не настільки підлий, щоб у такому стані її залишити.

- Так я ж сказала, що на цей місяць, - щасливо розсміялась розпашіла коханка. – А ти уже злякався. Надихаюсь тобою на весь рік й знову додому, до свого чоловіка, успішного бізнесмена, та дочки. Чоловік виснажується на роботі, а природа вимагає свого. Ми ж можемо зустрітись тут осінню, чи наступного року. Ти чого раптом зупинився? – здивувалась Тамара. - Продовжуй. Я ще хочу.

- Головне – без образ. Накохаємось й розійдемося з чудовими спогадами на довгий час. Не гадав, що з тобою буде так приємно. Це ж потрібно мати стільки енергії!

Бурий на вечерю знову пішов сам. Слава була засмучена й нічого не запитувала. Коли сусід Дмитро швидко поїв та пішов на вихід, жінка тихо ніби сама до себе промовила:

- Так надіялась на цього Дмитра. Та йому не до розваг. Хочу з кимось поїхати на екскурсію до Львову. Навіть записують на виставу до оперного театру. А він після обіду весь час спить. Кого мені шукати?

- Йдіть увечері на танці, - порадив Бурий. – Там знайдете.

Тієї ночі Бурий довго не міг заснути. Йому московське начальство дозволило поїхати до санаторію. Міг би спокійно лікуватись і відпочивати, ні про що особливо не думаючи. Та пакісна натура навіть у такій ситуації постійно турбувала спецназівця «Кобри». Щоб телефонувати до московського полковника, потрібно мати конкретні пропозиції. Бурий же продуманого плану не мав.

На ліжку поряд Тамара спокійно посапувала, напевне, уже дивилась другий сон, а він ще довгий час не міг заснути.

«Отруту в надійній упаковці пришлють сюди Новою поштою. Та як дібратись до ємності мінеральної води в санаторії. На першому поверсі, де беруть воду, встановлено декілька кранів. Всі труби сховані за стінкою. Куди вони ведуть? Довгенько сидів на другому поверсі на дивані й уважно розглядав. Там навпроти нижніх кранів розташовано два санаторних номери й жодних ємностей не видно. Ніби помилився, постукав до обох, шукаючи знайомого. В одному відчинила середнього віку жінка. В другому – молода дівчина. Сказали, що такого тут немає. Встиг швидко розглянути. В номерах жо-

дною натяку на ємності для води. На третьому поверсі – теж саме. Напевне, якісь бочки розташовані зовсім в іншому місці. Часом чи не на горищі? А воду туди закачують насосом. Коли її сюди привозять? Думаю, рано вранці, чи вночі. Потрібно в'яснити».

На сніданок коханка нарешті пішла. Вона була веселою й щось на вухо розповідала Славі. Та розсміялась. Дмитро знову швидко поїв, вибачився й попросив Бурого вийти разом з їдальні на розмову.

- За тобою уже другий день спостерігає дідок від столику біля дверей. Ти ж, напевне, знаєш, що «Перлина Прикарпаття» - колишній санаторій Міністерства внутрішніх справ?

- Ні, не знав. Дружина замовляла путівку.

- Тут можуть лікуватись колишні менти. Не даремно цей дідок до тебе приглядається. Не хоче втрачати нюх слідчого. Просто на тобі тренується. Можливо, побачив, як я розливав горілку.

- Дякую, друже! Та мені нічого боятись.

«Добре, що Дмитро попередив. Я з Тамарою просто дуже розслабився й тимчасово притупив пильність. Колишні менти й СБУшники продовжують свою «службу» до смерті. Потрібно бути надзвичайно обережним та придивитись до цього дідка. Такі типи ніби дрімають, а ледь прикритими очима постійно «фотографують» навколишніх. Нам про це розповідали на курсах. Чому саме мене цей дідок розглядає? Можливо, СБУ Бурого ще не забуло? Адже той невдаха слідчий у райцентрі був не випадково. Відверто шукати ємності мінеральної води у нашому санаторії не вийде. Можна поскаржитись на її якість. Ніби смак став інший і разом з працівником санаторію напроситись подивитись ємність. Хоча б точно узнати, де вона знаходяться. Тоді можна й спланувати акцію».

Тамара з речами перебралась до Бурого. Вони разом ходили до їдальні, прогулювались містом, їздили декілька раз на екскурсії в Карпати, до Львову. Побували у недалекій курортній Східниці. Там знаходилось декілька санаторіїв. Казали, що тут мінеральна вода краща від трускавецької «Нафтусі». Попробували з місцевого бювету. Ніби така ж сама. Та гориста місцевість, вкрита смереками й буками, дійсно надзвичайно мальовнича. Гори підступають майже до самого міста. На гірських струмках є декілька водоспадів. Про-

зора вода стрімко звивається між валунами, ніби хоче донести людям радість навколишнього буття.

Напились води з криниці й Тамара тихо, чистим альтовим голосом заспівала чудову пісню.

Ллється і ллється, мов часу плин,
В чистих криницях ллється з глибин.
Не висихає і не спада,
Все прибуває чудо-вода.

Глянь на світанні в ранній порі -
Б'ється в криницях промінь зорі.
Глянь у ночі в них - зорі горять.
Можна руками їх позбирати.

Хмари зловісні тінню пройдуть,
Як налетіли, так і минуть.
Тільки в криницях, чистих завжди,
Не скаламутить чудо-води.

- Я ніколи цієї пісні не чув, - подивився здивовано на жінку Бурий. - Мати любила співати. Варить борщ, сапає картоплю, чи на полі буряки й тихо співає. Казала: з піснею легко працювати. Не боялась навіть важкої роботи. Часом сама дрова пиляла та рубала.

- Пісня зі старого кінофільму «Криниці». Недавно передивлялась його в Інтернеті. Дуже гарно увечері там співає в білоруському селі гурт дівчат.

А Бурий подумки все виношував плани отруєння води. З вікна його номеру було видно ворота, через які до внутрішнього двору санаторію час від часу заїжджали господарські легкові та невеликі вантажні автомобілі. Воду могли привозити автоцистернами. Та довго стояти й спостерігати за воротами Тамара йому не давала.

- Чого ти там не бачив? - тягла його до ліжка. - Невже біля мене тобі не цікавіше? Яюсь по Інтернету розглядала різні пози з індійської Крамасутри. Хочеш, одну з них покажу? - звивалась вона. - Лише сильно не натискай, а то можна вивихнути ступню.

Нарешті Тамара заснула. Пізно увечері Бурий побачив, як до санаторію заїхала велика автоцистерна. Він швидко вийшов до коридору. Там з одного боку вікна виходили у двір. Було видно, як машина підїхала до дверей. Водій витяг з дверей товстий шланг, відкрив горловину, закинув туди шланг. Потім сів до кабіни, закурив цигарку й увімкнув двигун. Шланг став трохи хитатись. Перекачування води тривало хвилин тридцять. Весь час водій спокійно курив у кабіні. Потім заніс шланг до будівлі, зачинив двері.

«Мені достатньо буде хвилини, щоб вийти з дверей і вкинути порошок отрути до горловини цистерни, - розмірковував Бурий. - Натягну стару куртку з капюшоном, яку тут жодного разу не одягав. Навіть якщо хтось побачить, не впізнає. Та й взагалі, у такій пізній порі ніхто й не дивиться у двір санаторію. Вранці мінеральну воду питимуть всі. Я теж піду до бювету. Понюхаю воду й виллю. Не думав, що можна буде легко все зробити. За таку акцію нагородять орденом й присвоять омріяне звання полковника. Начальник нашого підрозділу незабаром йде на пенсію. Зможу претендувати на його посаду. Сам готуватиму накази, а не виконувати вказівки якогось маразматика. Подзвонив йому про можливість отруєння в санаторії води. Так чотири дні не маю відповіді. Напевне, бовдур доповідав генералові. А той – ще вище. Таку просту справу мають вирішувати генерали!».

Полковник схвалив план Бурого. Отруту прислали швидко. Того дня під час обіду до нього підійшов дідок. Низького зросту, лисий, худорлявий, він привітно посміхнувся й запитав:

- Ви часом не син Петра Семенченка, мого давнього приятеля зі Стрия?

- Ні, вперше чую таке прізвище.

- Пробачте! Так схожі. Ми разом служили. На зворотному шляху заїду до нього, - відійшов дідок.

- Слава Богу, що помилився, - дістав пляшку Дмитро й став розливати горілку у чашки. – Тепер спокійно можна випити. А то весь час оглядався на цього дідка.

Увечері вони з Тамарою випили коньяку. Коли стомлена коханка заснула, Бурий з вікна побачив автоцистерну й швидко спустився на перший поверх. В коридорі нікого не було. Перед виходом у

двір він натяг куртку, обережно виглянув з дверей. Чулося, як працював двигун автомобіля, шланг від горловини цистерни спокійно похитувався. Водій курив у кабіні, звідки линула тиха музика. Бурий спритно піднявся на авто, витяг з кишені порошок отрути. Та висипати не встиг. Щось зашипіло біля обличчя. Страшенно зляканий, він встиг оглянутись. Біля машини з наганом в руці стояла Тамара. Перед очима все поплило. Бурий втратив пам'ять, упав на землю.

11.

Батальйон Антона забезпечував доставку до палаючого Донецького аеропорту боєприпасів, продовольства, води та вивозив поранених й убитих. Аеропорт практично не було видно. Стримів лише один кістяк побудованого до Євро-2012 нового терміналу. Над ним майорів простріляний в багатьох місцях український прапор. Там постійно гриміли вибухи. Добровольці-кіборги оборонялись майже в повному оточенні. Лише по вузькому коридору можна було під покровом ночі прорватись до них на танках, чи швидких бронетранспортерах. Коридор сепари теж обстрілювали. Рота уже втратила четверту частину складу - двадцять шість молодих хлопців. Загинув командир другого взводу. Командування Сектору М поповнення не обіцяло. Резервів практично не було. По всій лінії зіткнення на Донбасі йшли запеклі бої. Ворог масово застосовував реактивні артилерійські установки залпового вогню «Град», «Смерч», намагався захопити Маріуполь, просунутись далі у напрямку Дніпропетровської та Харківської областей.

Готувалась чергова ротація добровольців аеропорту. Хлопці в роті не розуміли, чому потрібно захищати аеропорт з повністю зруйнованими будівлями та злітною полосою. Він уже не представляв жодної цінності, не міг приймати не лише літаки, а й вертольоти. Та кіборги продовжували день і ніч героїчно відбиватись й десятками гинути.

Антін уже пізнав, що радист командира роти не завжди може зрозуміти стратегічні рішення генералів, й не задавав лишніх питань. Та з ординарцем Павлом був відвертий.

- Друже, може ти знаєш, чому ми так уперто тримаємось за

аеропорт. Він навіть назву має проросійську – імені маловідомого у світі композитора Прокоф'єва. Ніби немає наших українських композиторів. І взагалі, яке відношення мають композитори до авіації? От, наприклад, у другому по величині місті Польщі Гданську аеропорт носить ім'я видатного їхнього президента Леха Валенси.

- Сепари намагаються у холопському пориві догодити своїм московським бандюкам й за всяку ціну захопити аеропорт. Адже це невід'ємна частина Донецька. Ми не дамо їм таке зробити. Поступимось аеропортом, прийдеться віддати ще частину Донбасу. Думаєш у мене не болить душа, коли гинуть наші героїчні хлопці? Битва за Донецький аеропорт – це битва за Україну. Вистоїмо – значить переможемо звірячого агресора. Тут справа великої державної ваги. Не кожному дано це зрозуміти. Та всім своїм серцем відчуваю: робимо правильно. Добровольці-кіборги жертвовно віддають життя за майбутнє нашої незалежної держави. Так поступали запорожці Богдана Хмельницького, останній гетьман Січі Петро Калнишевський, герої Крут, вояки УПА, Василь Стус, Небесна Сотня.

До бліндажу швидкою ходою зайшов капітан Голуб. Камуфляжна тепла куртка на ньому була у темних плямах від мастила. На одному лікті з невеликої дірки виглядала вата. Небритий. Сіра шерстяна шапочка зсунута на потилицю. Він присів на ящик з-під набоїв, планшет поклав на коліна. У бліндажі було значно тепліше, ніж назовні. Та земляні стіни замерзлі, на них виступив «мороз». При розмові видно, як з рота виходить водяна пара.

- Через пів години почнемо ротацію, - капітан зняв шапочку, рукавиці й стомлено прихилився до стіни. – Прибуло два взводи добровольців, майже п'ятдесят хлопців. З десяти наших бронетранспортерів сім на ходу, три в ремонті. Повинні всіх за один раз забрати. У більшості великі рюкзаки з харчовими пайками, набоями, змінною термобілизною. Та якось втиснуться. Буде супроводжувати третій взвод. Антоне, ми сідаємо до другого бронетранспортера. Постав у радіостанцію заряджену батарею, візьми ще два ріжки до автомата та обов'язково натягни бронежилет. Павле, - до ординарця, - ти залишаєшся на місці, будь на зв'язку. Перевір мобільний, щоб був заряджений. З Богом, хлопці! – піднявся командир.

Надворі темна морозна ніч, проскакує сніг. З боку аеропорту,

який на відстані біля двох кілометрів, чуються автоматні черги й глухі вибухи. Бронетранспортери з притушеними габаритними вогнями стоять неподалік. Двигуни уже тихо працюють. Поряд групами по п'ять-десять осіб курять й тихо розмовляють добровольці. Посадкою командує заступник командира роти лейтенант Римар.

- По машинах! – скомандував Римар. - Рушаємо за п'ять хвилин. Водіям перевірити наявність буксирних тросів. Дистанція між машинами тридцять метрів. Не відставати! При непередбаченій зупинці передній машині брати на буксир пошкоджену. При неможливості буксирування стягнути пошкоджений БТР на узбіччя. Хлопцям швидко пересісти на броню переднього БТР.

Добровольці зайняли машини злагоджено, всі помістились. Асфальтована дорога давно розбита. Куски асфальту перемішані із замерзлою багнюкою. На узбіччях обгоріла техніка, залишки вантажних автомобілів, танки без башти, чи гусениць. Та БТР, підстрибуючи, їдуть швидко. Ревуть потужні двигуни. У першій машині – Римар. Антін з радіостанцією сидить у другій в загальному відсіку зразу за командиром роти. Далі – мовчазні добровольці.

- Хлопці, чого мовчите? – повернув голову назад капітан. – Хвилин за двадцять-двадцять п'ять будемо на місці. Сепари померзли й сьогодні не дуже активні. Все буде добре.

- Ви тут давно воюєте? – запитав молодий хлопець.

- Майже шістьдесят днів. Це друга ротація. Перша пройшла досить вдало, без втрат.

БТР раптово зупинився.

- Товаришу капітан! – вигукнув водій. – Задня машина включила аварійні вогні, не рухається.

- Швидко здавай назад, чіпляй буксирний трос і вперед! – скомандував Голуб. - Радист, виклич всі БТР! – до Антона.

- Наказую всім зупинитись! – капітан у мікрофон. - Сто четвертий, що у тебе? – це до командира третього взводу, що їхав в останній машині.

- Всі зупинились! – почулось з радіостанції БТР. - Поки тихо.

Водій другого БТР уже причепив буксирний трос і з матюком вскочив до кабіни.

- У них заклинило щеплення. Самостійно рухатись не можуть.

Потягнемо на буксирі.

- Всім вперед! – наказав у мікрофон капітан. – Дотримуватись дистанції. - Сто перший, - до Римаря. – Що видно попереду?

- На об'єкті гарматних й танкових пострілів не бачу.

Над колоною БТР загорілась освітлювальна ракета. Стало видно, мов вдень. І зразу ж почався артилерійський обстріл.

- Всім на максимальній швидкості вперед! - скомандував капітан. – Дистанція п'ятдесят метрів. Сто перший доповідай!

Лейтенант Римар мовчав.

- Сто перший, що у тебе?

- В нас попали, - доповів водій першого БТР. – Сто перший загинув. Забирайте хлопців.

Снаряди розривались з усіх боків. За мить перший БТР загорівся. Машина з'їхала на узбіччя. Другий БТР на хвилину зупинився біля неї. Загиблого Римаря й водія забрали до загального відсіку. Добровольці повскакували на броню й машина на повній швидкості рвонула вперед.

- Сто четвертий, що у тебе? – знову капітан.

- Всі цілі.

Снаряди стали рватись позаду колони. Знову загорілась освітлювальна ракета. Та БТР уже досягли зруйнованого терміналу аеропорту. Від недавно гарної будівлі залишилась примара, лише височів каркас, який міг в будь який час зовсім розвалитись.

- Хлопці, швидко на позиції! – гукнув капітан по радіо БТР. - Удачі вам й повернутись живими! Ми завжди з вами. Водії та Антін, за мною! - уже до радиста.

Вони разом з добровольцями вбігли, перестрибуючи через воронки й шматки розбитих бетонних будівельних конструкцій, до терміналу. Перекриття між поверхами давно зруйновані, даху немає. Підлога захаращена розбитим склом, шматками сталевого й алюмінієвого прокату, листового пластику, пінопласту. Чорні від кіптяви та пилу кіборги, у порваній одежі, з автоматами наготові уже чекали на ротацію. Частина з них стояли під зруйнованими залишками стін, перегородок, частина сиділи хто на бетонних балках, хто прямо на підлозі. В двох місцях горіли багаття. З одного боку

лежали убиті, з другого сиділи й лежали з перев'язаними руками, ногами, грудьми, головами поранені. Чувся стогін та матюки.

- Чого затримались? – гукнув до капітана підполковник, одна рука якого була перев'язана й засунута до кишені куртки.

- Нас обстріляли. Підбили один БТР. Швиденько вантажимося! Водії допоможуть.

Кіборгів підганяти було не потрібно. Одні організовано по двоє брали убитих та важко поранених, інші допомогли встати тим, хто міг іти. Старались якнайшвидше розміститись в БТР. Їм допомагали капітан, водії, Антін. Убитих й важко поранених кіборги тримали на руках.

- Забрали всіх? - підбіг капітан до підполковника, який стояв біля одного з БТР й щось говорив старшому серед добровольців.

- Так, можемо рушати, - підполковник махнув рукою й повернув голову до бородатого добровольця. - Займайте другий поверх й підвальні приміщення. На першому поверсі вам не втриматись. Все прострілюється станковими кулеметами.

Капітан з Антоном сіли до свого БТР. Знову почався артилерійський обстріл терміналу.

- Хлопці, на повній швидкості вперед! - скомандував у мікрофон Голуб. - Дистанція п'ятдесят метрів. Не відставати!

На зворотному шляху колону обстріляли з автоматів. Пулі глухо стукали по броні. Та завдати шкоди вони не могли. БТР, у якому загинув Римар, продовжував горіти. Капітан повернув голову. У його очах спалахнули відблиски вогню. Голуб лише тихо матюкнувся й нічого не сказав.

Ще через місяць під час третьої ротації Антін одержав поранення в ногу. Пуля кістку не зачепила. Він три тижні лікувався у шпиталі. Ніби вилікувався. Та м'язи були частково пошкоджені, нога майже не згиналась. Лікар порадив ходити з палицею, двічі на день робити масажі й присідання. Запевнив – повинно стати краще. Та з лав збройних сил за станом здоров'я Антона звільнили.

Двісті сорок два дні славетні кіборги під постійними артилерійськими обстрілами та атаками бойовиків захищали Донецький аеропорт, доказавши всьому світові незламність українського духу.

А війні не було видно кінця-краю. Вона лише набирала свої жахливі оберти, жадібно перемелюючи людські життя та долі.

Кінець другої книги. Лютий 2018р.